

พอ

มูลนิธิสยามกัมมาจล

เลขที่ ๘ ถนนสีลมภาคใต้ แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๖๘ ๑๒๖๓ | โทรสาร ๐ ๒๕๖๘ ๓๖๖๖

www.scbfoundation.com

โรงเรียนสาธิตจันบุรี (มารดาพิทักษ์)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากหลักคิดสู่วิถีปฏิบัติ

โรงเรียนสาธิตจันบุรี (มารดาพิทักษ์)

ปรัชญาของ**เศรษฐกิจพอเพียง**
จากหลักคิดสู่วิถีปฏิบัติ

โรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์)

คำนำ

มูลนิธิสยามกัมมาจล ภายใต้การสนับสนุนของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ได้จัดทำโครงการเสริมศักยภาพการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขึ้น เพื่อค้นหาและสนับสนุนให้ผู้บริหารและครู ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกต้อง มีเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง สามารถขยายผล ขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในโรงเรียน และขยายผลไปสู่โรงเรียนเครือข่าย

โครงการนี้มีความเชื่อว่า เรื่องที่ทำให้สำเร็จได้ยาก เป็นเพราะผู้คนส่วนใหญ่ไม่เห็นแนวทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ ดังนั้น ถ้าเราค้นหาผู้ที่มีความสำเร็จล้ำหน้าบุคคลอื่น จะเป็นแนวทางนำไปสู่การเคลื่อนงานที่ยากได้ โครงการนี้จึงดำเนินการในสองลักษณะ คือ “ค้นหา” โรงเรียนที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการเรียนการสอนอย่างล้ำหน้ากว่าโรงเรียนอื่น เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จ และหนุนให้ผู้บริหารและครูโรงเรียนดังกล่าว สามารถพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นด้วยเครื่องมือที่เรียกว่า “การจัดการความรู้” หรือเรียกโดยย่อว่า KM มาจากคำว่า Knowledge Management และ “การทำวิจัยจากการทำงานของตนเอง” เรียกโดยย่อว่า R2R มาจากคำว่า From Routine Work to Research เครื่องมือทั้งสองจะทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้ทบทวนและเห็นคุณค่างานของตนเองชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งจุดบกพร่องที่ต้องแก้ไข กระบวนการ KM ทำให้เห็นความสำคัญของการแบ่งปันความรู้ เกิดความศรัทธาซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งผลให้งานที่แต่ละคนรับผิดชอบพัฒนาไปพร้อมๆ กันโดยปริยาย และนำไปสู่การเป็นเครือข่ายขยายผลการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างเข้มแข็ง

มูลนิธิสยามกัมมาจลได้ค้นพบเรื่องราวความสำเร็จของผู้บริหารและครูที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษา และจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังอุปนิสัยพอเพียงให้กับนักเรียนหลายรูปแบบ หลากหลายบริบทด้วยกัน จึงได้จัดทำหนังสือชุด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากหลักคิดสู่วิถีปฏิบัติ ซึ่งสาระสำคัญของหนังสือเล่มนี้ได้ให้ตัวอย่างการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต และการนำมาออกแบบการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนเข้าใจในหลักคิดนี้และทดลองปฏิบัติ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจไปสู่วิถีการปฏิบัติของนักเรียน ผ่านการตีความและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์หลากหลายสาระวิชา

แม้ว่าการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการออกแบบการเรียนรู้อาจมีเป้าหมาย เพื่อให้ให้นักเรียนได้หลักคิดเพื่อนำไปปฏิบัติ แต่ขั้นตอนกระบวนการของ “ครูพอเพียง” ในหนังสือจะเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะในการใช้ชีวิต รู้จักการวางแผน คิดวิเคราะห์ทุกขั้นตอนของการทำงาน ตลอดจนเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นหมู่คณะ จึงเป็นเสมือนการให้เครื่องมือแก่ครูและนักเรียนนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษาไทย หนังสือเล่มนี้จึงเป็นตัวอย่างที่ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาที่สนใจนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตและงานของตน น่าจะมีโอกาสได้อ่าน

ตลอดการอ่านหนังสือเล่มนี้ ท่านจะได้รู้สึกถึงการท่องเที่ยวไปกับบางช่วงเวลาที่ถูกถ่ายทอดก็ทอดย และในหลายครั้งท่านจะได้พบความสำเร็จไปพร้อมๆ กับเจ้าของเรื่องราว เสมือนหนึ่งท่านได้ร่วมลงมือปฏิบัติกับกัลยาณมิตร ประสบการณ์ที่ได้จาก

การอ่านหนังสือเล่มนี้จึงเป็นความสำเร็จก้าวหนึ่งของท่านในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ขอเชิญท่านจงก้าวต่อไปอย่างมุ่งมั่น ไม่ท้อถอย เชื่อแน่ว่าวันหนึ่งผลงานการทำงานของท่านก็จะกลายเป็นเรื่องราวความสำเร็จของหนังสือเล่มต่อไป

มูลนิธิสยามกัมมาจลขอขอบคุณผู้บริหาร ครู และนักเรียนโรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) ในการเป็นแบบปฏิบัติที่ดี และเป็นส่วนสำคัญของความสำเร็จในการจัดทำหนังสือชุดนี้ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าร่องรอยความสำเร็จของโรงเรียนจะเป็นประโยชน์ในการขยายผลการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของครู ผู้บริหาร นักเรียน เยาวชน และคนไทยต่อไป

มูลนิธิสยามกัมมาจล

คำนิยม

โรงเรียนลาซาลจันทบุรีมีจุดเด่นในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เริ่มต้นด้วยศรัทธาของผู้บริหารที่มีต่อศาสนาและมีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คณะครูมีความเชื่อมั่นในผู้บริหารจึงพร้อมใจกันให้ความร่วมมือ และแม้ว่าโรงเรียนลาซาลจะเป็นโรงเรียนคริสต์ แต่ก็จัดกิจกรรมวิถีพุทธให้กับนักเรียนส่วนใหญ่ที่เป็นชาวพุทธ ซึ่งแสดงถึงความเข้าใจถึงฐานรากของศาสนาต่างๆ ว่ามีเป้าหมายเดียวกัน คือ มุ่งให้ทุกคนเป็นคนดี

นอกเหนือจากจัดการเรียนการสอนบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในห้องเรียนแล้ว โรงเรียนลาซาลจันทบุรียังให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ จึงมีกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนมากมาย และมีฐานการเรียนรู้ในโรงเรียนกว่า ๒๐ ฐาน เพื่อให้นักเรียนได้เลือกเรียนรู้ตามความสนใจและความถนัด หลังจากการทำกิจกรรมต่างๆ แล้วก็มีการไตร่ตรองทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงาน ซึ่งทำให้นักเรียนทุกคน นอกจากจะได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน มีชีวิตชีวา ตลอดจนฝึกทักษะผ่านการปฏิบัติจริงแล้ว ยังเป็นการตอกย้ำความเข้าใจ และฝึกการคิดวิเคราะห์ อย่างเป็นเหตุเป็นผลด้วย

กล่าวได้ว่า ความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนลาซาลจันทบุรี มาจากจุดเริ่มต้น คือการระเบิดจากข้างใน ที่สานต่อด้วยความร่วมแรงร่วมใจของผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรทุกระดับของโรงเรียน เพื่อบ่มเพาะนักเรียนลาซาลให้เป็นคนดีที่มีคุณภาพของสังคมไทย

ดร.ปริญานุษ พิบูลสรารุช
หัวหน้าโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง
สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากหลักคิดสู่วิถีปฏิบัติ
โรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์)

คณะกรรมการ	ดร.ปรียานุช พิบูลสรารุช ผศ.ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ ปิยาภรณ์ มั่นทะจิตร ศศิณี ลี้มพงษ์ สุจินดา งามวุฒิพร
ถอดบทเรียน	ทีมคิดค้นคว้า
เรียบเรียง	วิมลศรี คุชิลวรรณ
รูปเล่ม	ไฉไลไทยแลนด์ กรู๊ป
พิมพ์ครั้งแรก	มีนาคม ๒๕๕๔
จำนวนพิมพ์	๒,๐๐๐ เล่ม
เลขมาตรฐานสากล	๙๗๘-๙๗๔-๘๓๖๕-๔๘-๐
ประจำหนังสือ	
จัดทำและจัดพิมพ์	มูลนิธิสยามกัมมาจล www.scbfoundation.com www.okkid.net
พิมพ์ที่	บริษัท ธนภัทร (๒๐๐๖) พรินติ้ง จำกัด ๓๗/๑ หมู่ ๑๔ ต.บางแม่นาง อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี ๑๑๑๔๐ โทรศัพท์ ๐๘ ๑๗๓๔ ๕๘๐๗, ๐๘ ๑๙๐๑ ๕๑๒๓ โทรสาร ๐ ๒๘๓๓ ๑๐๘๑

สารบัญ

คำนำ	๐๒
มูลนิธิสยามกัมมาจล	
คำนิยม	๐๕
ดร.ปรียานุช พิบูลสรารุช	
บทคัดย่อ	๐๘
บริบทของสถานศึกษา	๑๐
การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา	๒๐
การปรับใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในกลุ่มครูผู้สอน	๓๓
การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในกลุ่มผู้เรียน	๓๗

บทคัดย่อ

โรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูมีศรัทธาในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเริ่มจากทำนอริการประภาส ศรีเจริญ ผู้อำนวยการโรงเรียน ได้สร้างควมตระหนักให้ครูและนักเรียนดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง โดยนำหลักศาสนาเป็นตัวตั้ง เพราะมั่นใจว่าคุณธรรม ซึ่งอยู่ในทุกศาสนา จะเป็นเกราะป้องกันให้ทุกคนได้ใช้เหตุผล คิดไตร่ตรอง และรู้จักระมัดระวัง

โรงเรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสร้างกระบวนการเรียนรู้บูรณาการในกลุ่มสาระต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน ภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นตน ที่ทำให้นักเรียนทุกช่วงชั้น ตั้งแต่ปฐมวัยกระทั่งถึงช่วงชั้นที่ ๔ ได้เข้าถึงหลักคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี และประวัติศาสตร์ได้อย่างรอบด้าน

นอกจากนี้ผู้บริหารและครูยังมีความเชื่อเรื่องการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ และสื่อการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเลือกเรียนรู้จากสิ่งทีตนชอบ จึงได้จัดทำฐานการเรียนรู้บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงมากถึง ๒๐ ฐานการเรียนรู้ ทีสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ และนำไปสู่การทำควมเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับ “หัวใจของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่ง “คุณธรรม” นี้เองคือจุดเริ่มต้น และเป็นกุญแจสำคัญที่ปมเพาะให้เมล็ดพันธุ์ของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง งอกงาม สำเร็จ ออกดอกผลแบ่งบานอยู่ในโรงเรียนลาซาลฯ และกำลังขยายฐานออกไปสู่เครือข่ายโรงเรียนพอเพียงในภาคกลางและภาคตะวันออก

“ คุณธรรมนำฉันซ์ ใฝ่ใจการศึกษา
กิจกรรมก้าวหน้า พัฒนาสังคม ”

บริบทของสถานศึกษา

ชุมชน โดยรอบโรงเรียนมีลักษณะเป็นอาคารร้านค้าของผู้ประกอบการธุรกิจในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ชุมชนอาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจาย ไม่หนาแน่น ชาวบ้านส่วนใหญ่อพยพมาจากต่างถิ่น นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในต่างอำเภอที่ห่างออกไป อาทิ อำเภอท่าใหม่ อำเภอสอยดาว อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอกิษุณภูมิ นักเรียนในพื้นที่ดังกล่าวเป็นลูกหลานของศิษย์เก่าโรงเรียนลาซาลจันทบุรี ที่มีความไว้วางใจในระบบการสอนและระบบติดตามดูแลนักเรียน ประกอบกับโรงเรียนมีค่าใช้จ่ายไม่สูง และเปิดโอกาสสำหรับนักเรียนที่มีฐานะยากจน มีการมอบทุนการศึกษาช่วยเหลือนักเรียนที่แม้ผลการเรียนจะไม่ดีแต่หากต้องการเรียนโรงเรียนก็จะให้เรียนฟรี รวมถึงมีบ้านพักให้ในรายที่ยากจนและอยู่ไกล ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ ๓๕ คน

นักเรียนโรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันมีนักเรียนที่นับถือศาสนาคริสต์เพียง ๘๐ คนเท่านั้น จากนักเรียนทั้งหมด ๑,๔๕๕ คน

แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน

โรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) ตั้งอยู่ระหว่างจังหวัดระยองและจังหวัดตราด แหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนจึงประกอบไปด้วยการพานักเรียนไปศึกษาประวัติศาสตร์จากโบสถ์คริสต์ ชุมชนเก่าแก่ที่วัดโรมัน รวมถึงวัดไทย ได้แก่ วัดไผ่ล้อม วัดดอนตาล วัดจันทนาราม วัดป่าคลองกึ่ง วัดพลับพลา วัดโป่งแรด วัดทองทั่ว วัดคมบาง โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนทั้งสองศาสนาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ภายใต้คำสอนของภราดาประภาส ที่เน้นย้ำเสมอว่า “พุทธ คริสต์ อยู่ร่วมกันได้ ภายใต้ความรักและความเคารพซึ่งกันและกัน” นอกจากนี้วัดและโบสถ์คริสต์แล้วยังมีแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติท้องถิ่นที่อุดมสมบูรณ์ ได้แก่ อ่าวคุ้งกระเบน อุทยานประวัติศาสตร์หาดเจ้าหลาว น้ำตกพลิว สะพานแหลมสิงห์ โอเอซิส สวนสมุนไพรมุขนิยกุล ธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิ การทอเสื่อจันทบูรและการสานหมวก การทำประมง การทำขนมไทย ได้แก่ ขนมตาล ขนมเบื้องญวน ขนมลิ่มกลิน ข้าวเกรียบญวน การแปรรูปผลิตภัณฑ์ผลไม้ และอาหารนานาชาติ

แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน

จากแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน ถูกนำมาเชื่อมโยงเป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ซึ่งประกอบไปด้วยฐานการเรียนรู้ ๒๐ ฐานที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้อย่างสนุกสนาน

๑. ฐานออมทรัพย์

“ออมทรัพย์ ชาวลาซาล ผสมผสาน เก็บเงินไว้”

เป็นฐานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนรักการออมไว้ในอนาคต และรู้จักใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๒. ฐานรักการอ่าน

“รักการอ่าน สราญใจ ฝึกฝนได้ ชัดเขียนงาน”

โดยให้นักเรียนทุกช่วงชั้นรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้วยการเลือกอ่านหนังสือที่ตนเองสนใจ และนำความรู้ที่ได้มาบันทึกและจัดทำเป็นหนังสือเล่มเล็กเพื่อเผยแพร่ต่อไป

๓. ฐานสมุนไพรมุขนิยกุล

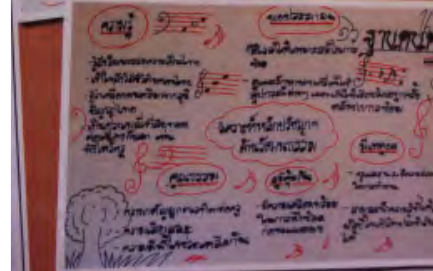
“สมุนไพรมุขนิยกุล นำเรียนรู้ หลายเรื่องอยู่ ผสมผสาน”

เป็นผลงานตามโครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรมประเภทแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนลาซาลจันทบุรี ฐานนี้นักเรียนจะได้เรียนรู้สรรพคุณของสมุนไพรมุขนิยกุล รวมทั้งส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรมุขนิยกุล เช่น การทำลูกประคบ การทำน้ำสมุนไพรมุขนิยกุล เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าและร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรมุขนิยกุล

๔. ฐานเผาถ่าน

“เดินดู คนเผาถ่าน สอนลูกหลาน ให้อุดทน”

มีชมรมคนเผาถ่านเป็นเครื่องมือให้นักเรียนปฏิบัติ เรียนรู้ และนำไปสู่ความเข้าใจเรื่องการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม

๕. ฐานเห็นนางฟ้า

“เห็นนางฟ้า มากหลากหลาย มีจำหน่าย ชายผู้คน”

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ในการเพาะเห็ดเพื่อรับประทานเองที่บ้าน เพื่อลดรายจ่าย เสริมรายได้ และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

๖. ฐานผลิตภัณฑ์น้ำยาล้างจาน

“ผลิตภัณฑ์น้ำแฉะยล คิดค้นสบู่ ยาล้างจาน”

สืบเนื่องจากฐานสมุนไพร จึงเชิญชวนให้นักเรียนคิดผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร เพื่อต่อยอดกระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพรอย่างครบวงจร เช่น สบู่สมุนไพร สบู่ถ่าน ลูกละคสบู่สมุนไพร เป็นต้น

๗. ฐานรักษ์ท้องถิ่น

“ร่วมใจรักษ์ท้องถิ่น ประณีตศิลป์ แกะทอสาน”

เป็นฐานที่สร้างความตระหนักให้นักเรียนมองเห็นความสำคัญของกิจกรรมที่ปรากฏในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อฝึกฝนให้นักเรียนเกิดทักษะในการทำงาน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีความรักความหวงแหนในงานหัตถกรรมท้องถิ่น เกิดความอดทน มีความมุ่งมั่นพยายามในการทำงาน

๘. ฐานอาหารจันท

“อาหารจันทล้วนน่าทาน เล่นพื้นบ้าน เบิกบานใจ”

เป็นฐานการเรียนรู้เรื่องอาหารพื้นเมืองของจังหวัดจันทบุรี โดยครูและนักเรียนจะได้เรียนรู้วิธีการปรุงอาหารพื้นบ้าน เช่น แกงหมูชะมวง ก๋วยเตี๋ยวผัดปู น้ำพริกปูไข่ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูภูมิปัญญาด้านอาหารท้องถิ่นให้คงอยู่กับชาวจันทบุรี ฐานนี้นอกจากจะมีชาวบ้านในชุมชนหลังวัดโรมันมาเอื้อเฟื้อถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนในโรงเรียนแล้ว ครูในโรงเรียนลาซาลจันทบุรี และผู้ปกครองก็ยังผลัดเปลี่ยนกันมาเป็นวิทยากรประจำฐานอยู่เสมอ

๙. ฐานกีฬาพื้นบ้าน

“สนุกกับกีฬา สะบ้าคอก เปตองใหญ่”

นอกจากนักเรียนจะได้ออกกำลังกายแล้ว ยังได้เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนจันทรมิต ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกีฬาพื้นบ้านและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์กีฬาเปตองยักษ์ และสะบ้าคอก

๑๐. ฐานโครงงานวิทยาศาสตร์

“โครงการวิทยาน่าสนใจ เด็กเด็กได้ พัฒนา”

เพื่อให้นักเรียนทุกช่วงชั้นได้ฝึกคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลภายใต้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เน้นการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น เช่น ถ่านจากต้นกล้วย กระดาษจากหญ้าคา กระดาษจากกล้วยน้ำว้า ยากันยุงจากเปลือกส้ม สีย้อมผ้าจากเปลือกมังคุด เป็นต้น

๑๑. ฐานประดิษฐ์สื่อสร้างสรรค์

“ประดิษฐ์สื่อสร้างสรรค์ มุ่งมั่นเสริม ศาสนา”

เพื่อส่งเสริมให้ครู นักเรียนผลิตสื่อที่บูรณาการทุกกลุ่มสาระและสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมกับเสริมสร้างประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของนักเรียน ปลูกฝังค่านิยมให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เป็นไปตามปรัชญาของโรงเรียนที่ว่า “คุณธรรมนำวินัย ใส่ใจการศึกษา กิจกรรมก้าวหน้า พัฒนาสังคม”

๑๒. ฐานงานศิลป์

“งานศิลป์มากมาย เทียน ดิน ผ้า น่าสนใจ”

เพื่อเปิดกว้างให้นักเรียนที่มีความสนใจในงานศิลปะ เช่น การวาดภาพพระบายสี แกะสลัก การปั้น การทำผ้าบาติก ได้ฝึกและพัฒนาทักษะด้านศิลปะของตนเอง รู้จักนำวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างงานศิลปะให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๑๓. ฐานลูกชุบ

“ฝึกทำลูกชุบหวาน ถั่ว น้ำตาล สีสดใส”

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้คุณค่าของขนมไทย เห็นคุณค่าของอาหารที่ไม่ทำร้ายร่างกาย พร้อมกับฝึกความอดทน ฝึกงานศิลปะที่สอดแทรกอยู่ในวัฒนธรรมการปรุงอาหาร

๑๔. ฐานไอศกรีมปั่น

“ไอศกรีมปั่นนั้นชื่นใจ ฝึกฝนได้ สามัคคี”

เป็นกิจกรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๔ ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปฏิกิริยาทางเคมีที่เกิดจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสารต่างๆ ในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ และเกิดความคิดที่จะนำกระบวนการเปลี่ยนสถานะของเหลวให้เป็นของแข็งโดยใช้เกลือเป็นตัวเร่งปฏิกิริยามาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตด้วยการทำไอศกรีมปั่น โดยใช้ส่วนผสมเป็นวัตถุดิบหลักแทนน้ำหวานและน้ำตาล

๑๕. ฐานนาฏศิลป์ไทย

“นาฏศิลป์ได้เรียนรู้ งามสวยทรู ชูศักดิ์ศรี”

ฐานกิจกรรมนี้นอกจากจะส่งผลให้นักเรียนกล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ มีสมาธิในการเรียนรู้และการปฏิบัติงานในสาระวิชาอื่นๆ ได้อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย อีกทั้งนักเรียนยังมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

๑๖. ฐานดนตรี

“ดนตรีไพเราะดี เด็กล้วนมี ความสุขใจ”

เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความสามารถอย่างเหมาะสม ทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจ ตระหนักถึงคุณค่าของดนตรี และนำมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาต่างประเทศ ฯลฯ และรูปธรรมที่เห็นได้ชัดคือนักเรียนมีสุขภาพจิตใจที่สดใสมากขึ้น

๑๗. ฐานรีไซเคิล

“ของประดิษฐ์ รีไซเคิล พาเพลินเพลิน มีค่าได้”

จากจำนวนขยะที่เกิดขึ้นในโรงเรียนมีปริมาณมากขึ้น จึงส่งเสริมให้นักเรียนคัดแยกขยะ เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอย และสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนเกิดความรักในสิ่งแวดล้อม ตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม และมีความคิดสร้างสรรค์ในการประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ

๑๘. ฐานธนาคารขยะ

“ธนาคารขยะ ที่ตั้งใหม่ ศูนย์รวมใจ ทุกคน”

เป็นฐานกิจกรรมที่ต่อยอดจากฐานกิจกรรมรีไซเคิล เพราะเมื่อมีขยะที่ได้รับ การคัดแยกจากนักเรียนแล้ว ยังสามารถนำมาฝากในธนาคารขยะและคิดเป็นรายได้ที่นักเรียนจะได้รับเมื่อสิ้นปีการศึกษา ซึ่งทางโรงเรียนจะไดรรวบรวมขยะนำไปขายให้กับร้านรับซื้อของเก่าต่อไป

๑๙. ฐานฝึกสมาธิ

“ฝึกสมาธิบังคับตน เด็กทุกคน ต้องเพียงพอ”

เป็นการฝึกสติขั้นพื้นฐานในรูปแบบบริหารกายควบคู่ไปกับการบริหารจิต ด้วยศาสตร์และศิลป์ซึ่งมีท่ามากถึง ๘๔ ท่า ใน ๔ อริยาบถ นั่ง ยืน เดิน นอน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาจิตและกายของนักเรียนให้มีทั้งสุขภาพกายและใจที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีสติรอบคอบ มีบุคลิกดี

๒๐. ฐานจิตอาสา

“จิตอาสา ทำเพื่อพ่อ สืบสานต่อ ชั่ววันรันดร์”

เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกด้านจิตใจ โดยกำหนดให้มีชมรมที่นักเรียนรวมกลุ่มกันทำความดีในเรื่องใดก็ได้ตามที่ต้องการ เด็กๆ ในชมรมนี้จะทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังความสามารถและโอกาสที่มีภายในโรงเรียนได้ตลอดเวลาที่เขาสะดวก เช่น ช่วยจูงน้องอนุบาลเข้าห้องเรียน เล่านิทานให้น้องฟัง จัดระเบียบแถว ช่วยดูแลความสะอาดภายในโรงเรียน รวมถึงพากันออกไปทำกิจกรรมดีๆ นอกโรงเรียน เช่น การไปเลี้ยงอาหารที่บ้านเด็กกำพร้า เยี่ยมบ้านพักคนชรา ช่วยอาสาจราจร เป็นต้น

การน้อมนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา

- “นักเรียนจะได้เรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยไม่รู้ตัว เพราะเราไม่ได้เอาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวจับ แต่เราบอกให้นักเรียนทำความดี มีคุณธรรม ซึ่งคุณธรรมมีมากมายหลายอย่าง บางเรื่องต้องใช้ความอดทน บางเรื่องต้องใช้ความเสียสละ ต้องคิดรอบคอบ รู้จักวางแผน ไม่เอาเปรียบ สิ่งเหล่านี้ล้วนครอบคลุมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

จุดเริ่มต้นของการน้อมนำหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในลาซาล

ภราดาประภาส ศรีเจริญ ผู้บริหารคนปัจจุบัน เข้ามาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ก่อนที่จะมาเป็นผู้บริหารที่โรงเรียนนี้ เคยดำรงตำแหน่งผู้บริหารในโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ ซึ่งเป็นโรงเรียนในกลุ่มมูลนิธิลาซาล

แนวคิดตั้งต้นในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ภราดาประภาสยึด “หลักคุณธรรม” เป็นเป้าหมายแรก เพื่อนำพานักเรียนไปสู่การเรียนรู้และดำเนินรอยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงครบทั้ง ๓ ท่วง และ ๒ เงื่อนไข

“ผมและคณะครูยังจำได้ดีว่า วันที่เราเริ่มคิดคือวันที่เรานั่งดูการถ่ายทอดสดพระราชพิธีในปีมหามงคลที่ในหลวงทรงครองราชย์ครบ ๖๐ ปี เห็นภาพประชาชนเกือบทุกคนมีน้ำตาตื้นตันอยู่นอก พวกเขาทุกคนรักในหลวงเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่อยากจะหาของขวัญให้พระองค์ท่าน พร้อมๆ กับคิดถึงเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่อยู่ในหลวงทรงมอบเป็นแนวทางให้พวกเราเห็นมาโดยตลอด และเริ่มคิดว่าทำไมชาวบ้านและเกษตรกรจึงทำได้ แล้วทำไมโรงเรียนและครูจะทำได้ เราคิดว่าโรงเรียนน่าจะเริ่มทำโครงการนี้อย่างแท้จริง จึงเริ่มพาครูไปดูงานนิทรรศการต่างๆ ว่ามีเรื่องไหนที่เราพอจะพัฒนาเด็กได้ เมื่อศึกษาก็พบว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลายมิติ ไม่ใช่เรื่องของเกษตรกรเท่านั้น แม้ระยะแรกจะเข้าใจว่าเป็นเรื่องเกษตรกร แต่เมื่อความเข้าใจมีมากขึ้น เราจึงเริ่มต้นที่การพัฒนาผู้เรียน และเน้นในเรื่องคุณธรรมก่อน นำหัวใจสำคัญของทุกศาสนา ซึ่ง

เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวนักเรียนอยู่แล้ว เช่น เรื่องความกตัญญูต่อพ่อแม่ ต่อพระมหากษัตริย์ ต่อครูบาอาจารย์และผู้มีพระคุณ การไหว้ การเคารพผู้อื่น มารยาทอันดีงาม เราเริ่มจากสิ่งเล็กๆ เหล่านี้ อาจดูแปลกกว่าที่อื่น แต่ที่ทำอย่างนี้ก็เพราะคิดว่านี่คือพื้นฐานที่สำคัญ”

จากความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะยึดหลักธรรมเป็นหัวใจในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนลาซาลจันทบุรี กราดาประภาสจึงคิดคำขวัญเพื่อเป็นเป้าหมายเตือนใจครูและนักเรียนไว้ว่า

“ลาซาลจันท์ร่วมกันสร้างความตระหนัก
ลาซาลจันท์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ
ลาซาลจันท์สามารถวางแผนเศรษฐกิจ
ลาซาลจันท์อุทิศตนช่วยเหลือสังคม
ลาซาลจันท์ชื่นชมวัฒนธรรมไทย
ลาซาลจันท์เลื่อมใสในทุกศาสนา”

คำขวัญดังกล่าวแฝงไว้ซึ่งวิธีการดำเนินงานเพื่อความพอเพียงทั้งหมด จากนั้นจึงสร้างความตระหนักให้ครูและนักเรียนอย่างจริงจัง โดยนำหลักศาสนาเป็นตัวตั้งเพราะคุณธรรม ซึ่งอยู่ในทุกๆ ศาสนา จะเป็นเกราะป้องกัน ให้คนได้ใช้เหตุผล คิดไตร่ตรอง และรู้จักระมัดระวัง

พอเพียงตามแนวทางของศาสนา

กราดาประภาสกล่าวว่า การสอนให้นักเรียนยึดมั่นในหลักธรรมตามศาสนาที่ตนนับถือ จะเป็นเกราะป้องกันให้นักเรียนรู้จักอายุเกรงกลัวต่อบาป ซึ่งตรงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องภูมิคุ้มกัน ที่โรงเรียนลาซาลฯ จะไม่ใช่คำว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

กราดาประภาสเล็งเห็นความสำคัญของ “หลักธรรม” ซึ่งมีอยู่ในทุกๆ ศาสนา โดยเฉพาะในศาสนาพุทธที่มีนักเรียนมากกว่า ๙๐ เปอร์เซ็นต์ให้การเลื่อมใส อีกทั้งเล็งเห็นว่า “หลักธรรม” จะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้คนเป็นคนดี อันเป็นจุดเริ่มต้นของความรับผิดชอบต่อหน้าที่และภาระงาน เป็นคนดีของครอบครัวและสังคม มีการนิมนต์พระสงฆ์ ๕ รูปเข้ามาสอนนักเรียนธรรมจริ โท และเอก ให้นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธในโรงเรียน สำหรับนักเรียนที่นับถือศาสนาคริสต์จะได้เรียนคำสอนจากพระคัมภีร์ โดยมีบาทหลวง ๗ องค์เวียนมาอบรมนักเรียนให้เป็นคนดีของพ่อแม่ ครูอาจารย์ ตั้งใจเรียน รู้จักอายุเกรงกลัวต่อบาป นักเรียนจากทั้งสองศาสนาดังกล่าวจะมีโอกาสเรียนรู้หลักธรรมของตนเองเป็นประจำสม่ำเสมอในทุกสัปดาห์ ละ ๑ คาบเรียน

สำหรับวันสำคัญทางศาสนาไม่ว่าจะพุทธหรือคริสต์ นักเรียนจากทั้งสองศาสนาจะได้ทำพิธีร่วมกันโดยไม่แบ่งแยก คนที่นับถือศาสนาคริสต์สามารถนั่งฟังพระเทศนาธรรมในวันสำคัญต่างๆ ร่วมกับชาวพุทธได้ ส่วนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธสามารถเข้าโบสถ์และร่วมพิธีกรรมในโบสถ์ของชาวคริสต์ได้เช่นกัน

ต้นทุนที่ดีของโรงเรียนลาซาลจันทบุรี

“โรงเรียนมีครูที่ดี เสียสละและอุทิศตนให้กับเด็กผู้ยากไร้” เป็นเจตนารมณ์ดั้งเดิมตั้งแต่เริ่มก่อตั้งคณะลาซาล มีครูที่นับถือศาสนาคริสต์ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนทุนซึ่งเคยได้รับโอกาสทางการศึกษาจากคณะลาซาลมาก่อน เมื่อศึกษาจบระดับอุดมศึกษาจึงมีความกตัญญูต้องการกลับมาสอนในโรงเรียนลาซาลจันทบุรีอีกครั้ง แทนที่จะไปสอนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงโด่งดัง โรงเรียนจึงมีครูที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยใจตามรอยแม่พิมพ์ที่เคยบ่มเพาะตนเองมาตั้งแต่วัยเยาว์

คณะครูในโรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในโรงเรียนเสมือนหนึ่งเป็นครอบครัวเดียวกัน มีความรู้จักมักคุ้น มีความรัก ความผูกพัน อันดีต่อกันมายาวนาน แม้ผู้บริหารของคณะลาซาลจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมาบริหารงาน แต่คณะครูจะยังอยู่เป็นฐานทุนที่มั่นคงและเป็นกำลังสำคัญในการสานต่อนโยบาย และกิจกรรมที่ดีเพื่อให้ความรู้กับลูกศิษย์อย่างต่อเนื่อง โดยไม่ต้องปรับเปลี่ยนการทำงานทุกครั้งที่ย้ายผู้บริหาร

ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนลาซาลประสบผลสำเร็จคือ ความร่วมมือจากผู้ปกครองในการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น และเมื่อมีโอกาสทั้งผู้บริหารและครูก็จะพยายามสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปกับผู้ปกครองผ่านการพูดคุย ทั้งในการพูดคุยที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อาทิ เรื่องการตามใจบุตรหลาน หรือเรื่องการใช้โทรศัพท์มือถือ เพราะหากโรงเรียนสอนให้นักเรียนรู้จักประหยัดอดออม มีเหตุผลในการใช้จ่าย แต่เมื่อกลับบ้าน พ่อแม่ไม่สานต่อ อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดการใช้เงินอย่างไร้เหตุผล การบ่มเพาะให้ผู้เรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตจริงก็อาจจะไม่ประสบความสำเร็จ

บริหารงบประมาณอย่างพอเพียง

งบประมาณที่ต้องใช้จ่ายในโรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) ไม่ต่างจากโรงเรียนอื่นมากนัก โดยภราดาประกาศเลือกที่จะพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้กับส่วนที่เป็นเงินเดือนครูก่อน รองลงมาคืองบประมาณเพื่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรครู งบประมาณเพื่อการซ่อมแซม และงบประมาณในส่วนของค่าสาธารณูปโภค โดยในแต่ละเดือนจะต้องกันงบประมาณดังกล่าวไว้ล่วงหน้าก่อน แล้วหากมีงบประมาณเหลือจึงจะนำไปใช้ซื้อสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างในโรงเรียน ซึ่งโดยปกติจะต้องกู้ยืมเงินมาเนื่องจากโรงเรียนไม่มีงบประมาณ ฉะนั้นภราดาประกาศจะต้องประมาณการรายจ่ายที่จะต้องผ่อนส่งกับธนาคารให้พอเหมาะกับรายรับของโรงเรียน เพื่อตอบสนองความต้องการและความจำเป็นภายใต้ความเป็นไปได้โดยไม่เดือดร้อนโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนไม่มีทุนสำรองอยู่ หากจำเป็นต้องใช้เงินจะต้องขอยืมจากมูลนิธิลาซาลหรือผู้ธนาคาร อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นโรงเรียนเอกชน แต่ก่อนที่จะตัดสินใจซื้อหรือปลูกสร้างอาคารใดๆ ก็ตาม จะต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการบริหาร โรงเรียน และมูลนิธิ รวมถึงกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วย ชุมชนและตัวแทนผู้ปกครอง เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน

ภราดาประกาศเล่าถึงหลักคิดในการใช้งบประมาณเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักเรียนในด้านต่างๆ ว่า จะต้องคำนึงถึง “นักเรียน” เป็นหลัก หากมีความจำเป็นเร่งด่วนและไม่มียอดงบประมาณ ก็จำเป็นต้องกู้ยืม ซึ่งอาจดูไม่พอประมาณกับงบประมาณและรายได้ที่มีอยู่ แต่เมื่อพิจารณาถึงความจำเป็นแล้ว ถือว่ามี “เหตุผล” ที่ผู้บริหารควรดำเนินการอย่างเร่งด่วน อาทิ การสร้างหอประชุมขนาดใหญ่ มูลค่า ๕ ล้านบาท ทั้งๆ ที่โรงเรียนไม่มีงบประมาณเลย เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีมีฝนตกเกือบตลอดทั้งปี หากฝนไม่ตก แดดจะร้อนมากตลอดทั้งวัน นักเรียนจึงไม่มีสถานที่ที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมหน้าเสาธงหรือทำกิจกรรมต่างๆ แต่เนื่องจากเป็นความต้องการเร่งด่วน จึงไม่จำเป็นต้องรอให้มียอดงบประมาณก่อน และหากโรงเรียนไม่ตัดสินใจดำเนินการก่อสร้างมาตั้งแต่ ๕ ปีที่ผ่านมา งบประมาณในการก่อสร้างก็จะเพิ่มขึ้นจากเดิมอีกกว่า ๕ ล้านบาท

“หากเรารอให้มีเงินครบ เราไม่มีทางที่สร้างโรงยิมได้ในราคา ๕ ล้าน หรือ ๗ ล้านบาท มูลค่าของมันอาจขึ้นไป ๑๐-๑๕ ล้านบาทก็ได้ แล้วโอกาสของเด็กนักเรียนที่จะได้รับประโยชน์ก็ล่าช้าตามไปด้วย โรงยิม ห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องคอมพิวเตอร์ เราต้องรีบมี เพราะความต้องการของเด็ก ความรู้ของเด็ก ผลประโยชน์ที่เด็กจะต้องได้รับ เป็นสิ่งที่รอไม่ได้ เมื่อผมเป็นผู้บริหารจึงต้องตัดสินใจบน “ผลประโยชน์ของผู้เรียน” ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของเรา การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นหลักในการตัดสินใจทำให้ผู้บริหารมีหลักในการวางแผนงาน และใช้เหตุผลมาประกอบการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องว่าควรใช้เงินไปกับค่าใช้จ่ายก่อนใดก่อน อะไรควรรอ”

บริหารบุคคลอย่างพอเพียง

ภราดาประภาสเป็นผู้บริหารที่ปฏิบัติหน้าที่ให้ความรักความเมตตากับครูและนักเรียนด้วยใจ ท่านจะไปช่วยครูดูแลการจราจรในตอนเช้าของทุกวัน เข้าแถวพร้อมกับนักเรียน ดูรายการอาหารของนักเรียนอนุบาลว่าแต่ละวันครูปรุงเมนูใดให้เด็ก เหมาะสมและถูกต้องตามหลักโภชนาการหรือไม่ ครูเสิร์ฟอาหาร รินน้ำให้นักเรียนด้วยความรักเหมือนลูกตนเองหรือไม่ ท่านจะบอกเสมอว่า เมื่อครูสั่งให้นักเรียนนั่งสมาธิ ครูต้องนั่งไปพร้อมกับนักเรียน เมื่อครูต้องการให้เด็กรักการอ่าน ครูต้องอ่านหนังสือด้วย เพราะเด็กจะดูครูเป็นแบบอย่าง หรือครูบอกให้เด็กประหยัด ครูต้องประหยัดด้วย “เพราะเมื่อครูเห็นว่าแม้แต่ผู้บริหารยังให้ความสำคัญ ลงไปดูไปทำด้วยตนเองแม้จะเป็นเรื่องเล็กๆ ครูจะรู้สึกว่าเขาจะปฏิบัติหน้าที่แบบธรรมดาไม่ได้ เขาต้องให้ความสำคัญและทำด้วยความเอาใจใส่ ระมัดระวัง ถึงแม้ผู้บริหารจะอยู่หรือไม่ก็ตาม เพราะว่าผมสอนครูอยู่เสมอว่าให้รักลูกคนอื่นเหมือนรักลูกตนเอง รวมถึงให้เพื่อนร่วมงานเอาใจใส่ครูด้วยกันเหมือนคนในครอบครัว ใครเจ็บไข้ก็ไปเยี่ยมไปดูแล”

ในการดำเนินกิจกรรมฐานการเรียนรู้ทั้ง ๒๐ ฐาน ซึ่งมีครูช่วยกันรับผิดชอบ ทั้ง ๓ ช่วงชั้น มีครูที่เก่งและไม่เก่งได้มาทำงานร่วมกัน เมื่องานสำเร็จทุกคนได้รับความชื่นชมยินดีอย่างเท่าเทียมกัน เพราะทุกคนลงแรงเหมือนกัน ประโยชน์ที่ได้รับกลับมาคือครูได้พัฒนาตนเอง

การพัฒนาศักยภาพของครู ภราดาประภาสเลือกที่จะใช้กระบวนการทำงานกลุ่มเป็นเครื่องมือช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของครู หากงานใดไม่เสร็จตามเวลาจะใช้วิธีการตั้งกลุ่มทำงาน โดยในกลุ่มจะต้องมีทั้งครูที่เก่งและไม่เก่งคละกัน ทำงานกันแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ด้วยความคิดว่าคนไม่ขยันเมื่อมาอยู่กลุ่มเดียวกับคนที่ขยัน อาจเกิดความเกรงใจลุกขึ้นมาช่วยกันทำงาน และเรียนรู้จากการทำงาน

หนุนคุณธรรมนำพัฒนา

นักเรียนโรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) จะได้รับการอบรมจากครูทุกเช้า โดยเน้นหนักในเรื่องระเบียบวินัยและความกตัญญูต่อพ่อแม่ ความรักที่ต้องมอบให้กันและกัน และการเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นคน โดยเฉพาะนักเรียนมัธยมปลาย ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีปัญหาเรื่องชู้สาวมาก วิธีการสอนจึงถูกเน้นย้ำในเรื่องการให้เกียรติยกย่องกันและกัน

“ผมบอกเลยว่าครูต้องใช้คุณธรรม ต้องอดทน ต้องเสียสละเวลา บอกครูเสมอว่า เด็กดีๆ เขามีครูดูแลดีอยู่แล้ว แต่เด็กที่เกเร มีปัญหา ครูต้องอดทนจนถึงที่สุดพยายามอย่างเต็มความสามารถ และไม่ว่าจะมีค่าใช้จ่ายอะไรโรงเรียนยินดีสนับสนุนเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็ค่าโทรศัพท์สำหรับติดตามนักเรียน ค่าน้ำมัน ต้องใช้จ่ายเท่าไรไม่ว่า เพื่อตึงนักเรียนกลับมาเรียน มาเป็นเด็กดีมีอนาคต แต่ละปีโรงเรียนเราจะมีนักเรียนที่ใกล้จะจบ ม.๖ แล้วมีปัญหาไม่กี่คน ประมาณ ๔-๕ คน ทั้งปัญหาเรื่องเวลาไม่ครบ สอบไม่ผ่าน ครูต้องช่วยผลักดันให้ถึงที่สุด ไม่ว่าจะเป็การสอนเสริมหรือมาตรการต่างๆ ถ้าเราช่วยให้เขาเรียนจบจะช่วยชีวิตเขาดีขึ้น ฟังพาดตัวเองได้ เพราะอย่างน้อยเขาก็จบมัธยม ๖ เด็กกลุ่มนี้จบออกไปประสบความสำเร็จในชีวิตแล้วหลายคน เมื่อถึงงานเลี้ยงศิษย์เก่าเขาก็กลับมาขอบคุณเรา นั่นคือความภูมิใจและความสุขใจอย่างบอกไม่ถูก สิ่งเหล่านี้ซื้อไม่ได้ด้วยเงิน”

“ผมเชื่อว่าอนาคตเมื่อครูสามารถขยายผลไปได้มากขึ้น จะส่งผลโดยตรงกับเด็ก เมื่อครูมี “คุณธรรม” หนักแน่นขึ้น เด็กๆ จะมี “เหตุผล” ในการเรียน เห็นเป้าหมายในการเรียน มีสมาธิจดจ่อในการเรียนมากขึ้น ผลการเรียนก็น่าจะดีขึ้น ความรัก ความสามัคคีก็น่าจะมีมากขึ้นด้วย ถึงเวลานี้ถึงแม้ผมจะย้ายไปอยู่ที่ไหน ตัวหลักธรรมแก่นแท้ของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก็จะถูกยึดตรึงอยู่ในใจของครู ไม่น่าจะตามผู้บริหารไปด้วย สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่จะสร้างให้ครูง่ายๆ เพียงแต่ผู้บริหารต้องทำหน้าที่สื่อสาร ทำความเข้าใจ ส่วนครูจะทำหรือไม่เป็นเรื่องของเขา แต่วันนี้เขาทำแล้ว และความสำเร็จก็เกิดขึ้นกับเขา กับโรงเรียน เพราะเขาไม่ได้ทำคนเดียว”

สร้างภูมิคุ้มกันให้หลักปรัชญาฯ ด้วยใจของทุกคน

ภราดาประกาศวิเคราะห้ถึงปัจจัยที่ส่งผลให้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปอยู่ใน “ใจ” ของครูและเป็น “หัวใจ” ในการทำงานว่า เพราะไม่ใช้วิธีการสั่งงานให้ครูทำ แต่ใช้วิธีการวางแผนร่วมกับครู เรียนรู้ดูงานร่วมกัน เมื่อพบข้อบกพร่องต้องแก้ไขร่วมกัน ทบทวนอดีตและประเมินผลร่วมกัน เมื่อต้องปรับปรุงจะต้องปรึกษาหารือกัน ที่สำคัญต้องเริ่มนโยบายใหม่ๆ ด้วยประเด็นที่ครูสนใจและอยากทำก่อน (บริหารงานแบบมีส่วนร่วม) ไม่บังคับ รวมทั้งในการทำงานกลุ่มครูคนใดอยากรวมกลุ่มกับใคร อยากช่วยใครต้องตามใจ ผลที่เกิดขึ้นคืองานไม่มีปัญหาและเกิดความสะดวกรวดเร็วในการทำงาน

การขับเคลื่อนและนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืน และต่อเนืองนั้น ต้องฝากความหวังไว้กับคณะครูในโรงเรียน หากทำไปเพียงเพราะ

ผู้อำนวยการมีคำสั่ง ความยั่งยืนก็จะมีเพราะตัวผู้บริหารอยู่โรงเรียนคราวละไม่กี่ปี ก็ต้องโยกย้ายไปบริหารโรงเรียนอื่นๆ แต่หากครูทำเพื่อในหลวง ทำเพื่อนักเรียนทุกคนก็จะยึดหลักปรัชญาฯ นี้ไว้ในใจ และทำกันได้อย่างตลอดรอดฝั่ง

โรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) ใช้วิธีให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ระหว่างกันว่าหลังจากที่ขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไประยะหนึ่งแล้ว ครูรู้สึกว่าเป็นภาระหรือไม่ มีอะไรหนักใจไหม ทำอย่างไรงานขับเคลื่อนฯ จึงประสบความสำเร็จ เป็นต้น ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ครูพบว่าทุกคนมีความสุข เพราะเมื่อนำหลักปรัชญาฯ ไปใช้กับการทำงานการเรียนการสอนแล้วงานดีขึ้น นักเรียนน่ารักขึ้น จากความสำเร็จและความภาคภูมิใจดังกล่าวตอกย้ำให้ครูเห็นความสำคัญ แล้วใช้หลักปรัชญาฯ เป็นหลักคิดในการทำงานต่อไปโดยไม่เห็นว่าจะจะเป็นภาระที่เพิ่มขึ้น

วิถีภราดา “วิถีแห่งความพอเพียง”

ภราดาประกาศ ศรีเจริญ คือผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะนักบวชศาสนาคริสต์ นิกายคาทอลิก ซึ่งปฏิญาณตนแล้วว่าจะปฏิบัติหน้าที่นักบวชจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ดำเนินชีวิตเป็นไปเพื่อส่วนรวม โดยไม่มีทรัพย์สินส่วนตัว ภราดาประกาศกล่าวยอมรับอย่างมุ่งมั่นในหนทางที่เลือกแล้ว พร้อมกับเล่าถึงภารกิจในแต่ละวันว่า ต้องแบ่งเวลาให้กับศาสนา เริ่มจากตื่นเช้าในเวลา ๕ นาฬิกาเพื่อมาสวดมนต์พร้อมกับนักบวชที่อาศัยอยู่ร่วมกันในบ้านพักของโรงเรียน จากนั้นจึงออกมาปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน ช่วยครูสอดส่องดูแลนักเรียน ตั้งแต่เรื่องเล็กๆ ไปถึงการบริหาร เมื่อโรงเรียนเล็กก็จะกลับไปสวดมนต์ในตอนเย็น ทำงานส่วนตัว และทบทวนชีวิต ไตร่ตรองเรื่องราวต่างๆ ที่ผ่านมาตลอดทั้งวันว่าทำอะไรไป ทำเรื่องใดที่ดี ทำเรื่องใดที่ไม่ดี เพื่อปรับปรุงตัวเองในวันรุ่งขึ้น เช่นเดียวกับวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ที่ภราดาประกาศจะต้องแบ่งเวลาให้กับศาสนา และการเสาะงานของโรงเรียน พบปะผู้ปกครองและนักเรียนที่นัดหมายในเวลานอกราชการ

“ณ วันนี้ เราไม่มีลูก แต่เราสามารถเลี้ยงลูกของใครก็ได้ เราไม่มีครอบครัวไม่แต่งงาน ในทางพุทธก็คือผู้ละกิเลส ไม่ต้องห่วงใยครอบครัว แต่สำหรับการทำงาน บางครั้งเราก็พลาดเหมือนกัน เช่น ระหว่างการสวดมนต์ทำจิตใจสงบเพื่อทบทวนสิ่งที่ผ่านมา บางครั้งพบว่า วันนี้เราตาครูไป เรารู้สึกเสียใจ ไม่น่าไปว่าเขาเลย เขาอาจจะ

เหนื่อย เราไม่แน่ใจร้อน ตรงนี้หากเราทบทวน เราก็จะเห็นว่าถ้าเราใช้เหตุผลมากขึ้น อีกหน่อย ใจเย็นอีกนิด เราก็ควรจะถามเขาก่อนว่า ครูเขาทำไปเพราะอะไร ก็คิดได้ว่า เรียบกร่อง มีโอกาสก็ต้องขอโทษ ดังนั้น เราจึงต้องมีเวลาแบ่งให้กับศาสนา ไม่อย่างนั้นสภาพสังคมโลกที่วุ่นวาย เราก็จะวุ่นวายด้วย”

ภราดาประภาสเล่าว่า สิ่งที่ยึดเป็นหลักในการดำเนินชีวิตมากที่สุดคือ “ทุกคน เป็นพี่น้องกัน” เราจึงต้องรักกัน “ทุกคนเกิดมาจากต้นตอที่ไม่เหมือนกัน พระเป็นเจ้า มอบพรสวรรค์ให้แต่ละคนต่างกัน แต่ทุกคนต่างมารวมกันแล้วสวยงาม ไม่ว่าจะ เป็นครู ผู้อำนวยการ ผู้ปกครอง นักเรียน เปรียบเสมือนดอกไม้ โรงเรียนเปรียบเสมือน แจกัน ที่หากเลือกแต่กล้วยไม้มาปักไว้รวมกันเดียว คงไม่สวย แต่หากเราใช้ความ แตกต่างหลากหลายของดอกไม้มาปักไว้รวมกันแจกัน ใบเตยอยู่ด้านหลัง ดอกไม้ นานาชนิดอยู่ด้านหน้า มองได้ทุกมุม ก็เท่ากับเรามองแต่ด้านดีของทุกคนที่ติดกัน คนละด้าน ครูบางคนไม่เก่งคอมพิวเตอร์ แต่สามารถอดทนยืนเฝ้าเวรอยู่หน้าประตู โรงเรียนได้มากกว่าครูที่เก่งคอมพิวเตอร์ ดังนั้น เมื่อทุกคนทำงานร่วมกันย่อมเป็น สิ่งสวยงาม...”

ความโดดเด่นที่เห็นได้ชัดเจนทั้งภายในและภายนอกของภราดาประภาส เป็นเรื่อง “ความมีเมตตา” และ “การให้อภัย” ที่ไม่มีที่สิ้นสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเมตตาที่ภราดาประภาสมีต่อนักเรียนและผู้ปกครองที่ยากจน ไม่มีค่าเทอม มาขอผ่อนผัน และบางรายไม่มีจ่ายจริงๆ ก็ให้เรียนฟรี กระทั่งเป็นที่กล่าวขานถึงความ มีเมตตา ส่งผลให้มีนักเรียนจากต่างเขต ต่างอำเภอเดินทางมาเรียนที่นี่จำนวนมาก และนี่เองคือที่มาที่ทำให้โรงเรียนมีรายได้เหลือหลังจากหักค่าใช้จ่ายไม่กี่หมื่นบาท

สำหรับในเรื่องการให้อภัยที่ภราดาประภาสมีให้ทุกคนได้อย่างไม่ลืมนั้น มีตัวอย่างที่กล่าวถึงครูบางคนที่มาสายแทบทุกวัน ...

“ใน ๒๐๐ วัน พอมายาประเมินดูแล้วเขามาสายทุกวัน มาไม่เคยทันเลย พอเรา เห็นแล้วก็ทรมานใจ ขมขื่นใจ แต่เมื่อพิจารณาดีๆ จะพบว่า เขาเองก็ยังมีข้อดีอยู่บ้าง ถ้าเราคิดดีๆ จะพบว่าเขามีลูกอ่อน ทำให้เราคลายความทรมานใจไปได้บ้าง และคิดไป คิดมากก็พบว่าเขามีพรสวรรค์คือ ทำงานเก่ง ช่วงหลังเขาก็ขอชดเชยเวลางานไปช่วย อยู่ทำงานในช่วงเย็นแทน แบบนี้เราก็พอรับได้... หรือกรณีที่ครูทำผิดศีลธรรม ซึ่งเป็น เรื่องที่รับไม่ได้ ก็จะทำให้โอกาสเขาปรับปรุงตัว แล้วยกยอนจนกว่าเมื่อไหร่เขาจะกลับตัว

“บางครั้ง ตัวเราเองอาจไม่รู้ด้วยซ้ำว่าเคยทำอะไรผิดพลาด มามากหรือน้อย แต่เชื่อมั่นว่าเมื่อคนได้รับโอกาส ได้รับการพัฒนา กล่อมเกลา จะสามารถพัฒนาเป็นคนดีได้ ถ้าได้อยู่ในสังคมที่ดี มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีแต่คนที่ดี เราจึงต้องปลูกฝังให้คนในสังคม ยอมรับและให้อภัยกันและกัน คนก็จะเป็นคนดีได้”

เป็นคนดี โดยจะพรั่สอนเขาเสมอว่า “การเป็นครูต้องเป็นครู ๒๔ ชั่วโมง” ผมทน ให้อภัยเขานานมาก นานจนกระทั่งครูบางคนเขาทนไม่ได้เพราะผมไม่ยอมไล่ครูคนนี้ ออก ผมก็บอกเหตุผลว่าเรายังมีเวลาเหลืออยู่ เราต้องให้อภัยได้ เพราะแม้พระเยซู ยังให้อภัยได้แม้คนที่ฆ่าพระองค์ ฉะนั้นเราต้องกลับมาที่ธรรมชาติ ไม่อย่างนั้นเราอยู่ไม่ได้ ให้อภัยไม่ได้ หรือกรณีของเด็กนักเรียนบางคนมาสายทุกวัน เราจะตัดลิ้นด้วยสายตา เพียงอย่างเดียวไม่ได้ บางครั้งถ้าเราใช้กฎอย่างเดียวจะพบว่าเขามาสายคือ ผิด แต่ ถ้าพิจารณากันจริงๆ แล้ว มันยังมีองค์ประกอบอื่นๆ อีก เช่น บ้านเขาไกล ๕๐-๖๐ กิโลเมตร เด็กบางคนบ้านไกล แล้วยังต้องช่วยพ่อแม่ขายข้าวแกงด้วย อันนี้เราต้อง ทำความเข้าใจ”

ดังนั้น เครื่องมือที่ถูกใช้สนับสนุนแนวคิดในเรื่อง “การให้อภัย” ของภราดา ประภาสคือ การพยายามมองแต่ความดีของผู้อื่น ร่วมกับการทำความเข้าใจเรื่อง ความแตกต่างซึ่งที่มาและต้นทุนของมนุษย์ ทำความเข้าใจด้านความ “จำเป็น” “ภาวะ” และ “สถานการณ์” ปัจจุบัน เพื่อให้ “โอกาส”

ที่กล่าวกันมาทั้งหมด ไม่ใช่เพราะภราดาประภาสละเลยบทบาทหน้าที่ของ ผู้บริหารสถานศึกษาแล้วปล่อยให้โรงเรียนอยู่สภาวะไร้ซึ่งกฎเกณฑ์และบทลงโทษ แต่อย่างไร เพราะ “การให้อภัย” อยู่ที่ใจ ดังนั้น การให้ออกจึงเป็นเพียงแค่หนึ่งหนทาง ส่วนในทางปฏิบัตินั้น ภราดาประภาสมี ๔ ขั้นตอนที่น่าสนใจคือ เริ่มจากตักเตือน ส่วนตัว กล่าวตักเตือนต่อหน้าเพื่อนร่วมงาน ตัดเงินเดือน พร้อมๆ กับให้ออก ปรับปรุง สุดท้ายหากยังกระทำผิดซ้ำๆ อีก ภราดาประภาสบอกว่าจะต้องร่วมกับครู อื่นๆ กำหนดโทษซึ่งไม่ใช่การ “ไล่ออก” อย่างแน่นอน ไม่ว่าจะ เป็นครูหรือนักเรียน

การปรับใช้หลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง
ในกลุ่มครูผู้สอน

ครูปรารถนา ศรีวิศาลศักดิ์

หัวหน้าฝ่ายวิชาการ

๖๖ ตัดสินใจเลือกอาชีพครูด้วยหลักเหตุผลที่เกิดจาก
การวิเคราะห์ตนเอง แล้วค้นพบศักยภาพที่พอประมาณ
กับความสามารถที่ตนเองมีอยู่ แต่เมื่อยังขาดความรู้
และทักษะทางวิชาชีพที่จำเป็นในสายอาชีพครู
ก็เลือกที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา
ไม่เคยหยุดที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ๑๑

ประกายความคิดในวันเริ่มต้น

“ตอนเริ่มทำครั้งแรกรู้สึกว่ายากมาก เพราะโจทย์คือทำ
อย่างไรให้ทุกคนในโรงเรียน ทั้งครูและนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วม ใน
ฐานะที่เป็นทีมงานฝ่ายวิชาการต้องแก้โจทย์ให้ได้ว่า จะสร้างความ
เข้าใจเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้ครูในโรงเรียนก่อนเป็นลำดับ
แรกได้อย่างไร ซึ่งถ้าครูเข้าใจร่วมกันและเข้าใจตรงกันอย่างถูกต้อง
แล้วช่วยกันทำงาน กิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนจะสามารถขับเคลื่อนไป
ได้อย่างรวดเร็ว”

“เดิมเข้าใจมาตลอดว่าการปรับหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อ
สอดแทรกแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นภาระของครูสังคม เพราะตาม
หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้อย่างนั้น แต่หลังจากเข้าใจ
ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น เรามองเห็นทิศทางใน
การบูรณาการเข้ากับ ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ ดังนั้น สิ่งแรกที่ต้องทำ
อย่างเร่งด่วนคือ การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับคณะครูในโรงเรียน
ช่วงแรกครูกลุ่มสาระอื่นก็ถามว่าเขาต้องสอนบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง
อย่างไร ต้องสอนเหมือนที่ครูสังคมสอนหรือเปล่า เพราะฉะนั้นเราจะ
มานั่งเข้าใจอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องถ่ายทอดให้ทุกคนมีความเข้าใจร่วมกัน
วิธีอธิบายก็จะยกตัวอย่างรูปแบบการทำงานจากการไปดูงานนอกสถานที่
หยิบยกมาเล่าสู่กันฟัง อธิบายสร้างความเข้าใจควบคู่ไปด้วย ซึ่งเมื่อ
คุณครูเห็นตัวอย่างและเข้าใจตามแนวทางที่ถูกต้องแล้วจะนำไปปรับใช้
กับกลุ่มสาระวิชาทั้ง ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้ได้”

แนวทางในการปฏิบัติ

ทัศนศึกษา กระตุ้นการเรียนรู้จากสัมผัสจริง

ครูปรารถนาเล่าว่าเดิมใช้วิธีการสอนแบบแบ่งกลุ่มให้นักเรียนคิดโครงการที่ตนเองอยากทำ ภายใต้แนวคิดที่ว่า ให้อิสระนักเรียนทำสิ่งที่ตัวเองชอบ แต่พอปรับวิธีการสอนมาสู่การเปิดโลกทัศน์ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งรอบตัว เช่น การพานักเรียนไปทัศนศึกษาเพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นของตนเอง เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนเลยว่าเด็กมีความสุขกับการเรียน จดจำเนื้อหาในบทเรียนได้ดีขึ้น ใช้วิธีการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้อย่างคล่องแคล่ว และสรุปผลได้อย่างชัดเจน “เพราะนักเรียนได้สัมผัสข้อมูลทั้งจากเอกสารและสถานที่จริงเห็นข้อมูลต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม แล้วนำมาเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลได้”

“ผลลัพธ์ที่ได้เกินความคาดหมาย จากเดิมปีที่แล้วออกแบบกิจกรรมให้เด็กที่ทำโครงการเข้าไปพูดคุยกับคนในชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลท้องถิ่นมาเรียบเรียงเป็นรูปเล่มรายงาน พบว่านักเรียนสามารถสรุปเนื้อหาออกมาได้อย่างน่าสนใจ แต่รายงานไม่ได้สื่อสารให้เห็นเจตคติว่านักเรียนรู้สึกอย่างไรกับสถานที่ที่เข้าไปศึกษา แตกต่างจากกิจกรรมทัศนศึกษา นักเรียนได้สัมผัสสถานที่จริง ครูเองก็เห็นบรรยากาศ ได้สังเกตการณ์นักเรียนและได้พูดคุยกับนักเรียนโดยตรง แล้วกลับมาถอดบทเรียนองค์ความรู้ที่นักเรียนได้รับ ทั้งจากข้อมูลหลักฐานชั้นต้นในหนังสือและหลักฐานชั้นรองต่างๆ ที่เขาไปเห็นด้วยตนเอง ซึ่งนักเรียนถ่ายทอดเจตคติออกมาอย่างชัดเจนว่ามีความภาคภูมิใจและรักในท้องถิ่นของตัวเองมากขึ้น นักเรียนบอกว่าถ้าไปน้ำตกพลี๊ว เขาสามารถอธิบายให้คนอื่นเข้าใจได้ว่าองค์เจตคติที่มีความสำคัญต่อน้ำตกพลี๊วอย่างไร ประมิตพระนางเรือล่มมีที่มาที่ไปอย่างไร” ครูปรารถนากล่าว

“สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่เราขาดไม่ได้
เนื่องจากมีส่วนเสริมสร้างจินตนาการและทำให้นักเรียน
เข้าใจสาระความรู้ในเนื้อหาการเรียนการสอนได้ดีขึ้น”

สื่อการสอน กระตุกกระตัก

ครูปรารถนาบอกว่า สื่อกระตุกกระตักได้แนวคิดมาจากพระมหาไพฑูริย์ เป็นการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่มีชีวิต เคลื่อนไหวได้ ด้วยการนำกระดาษมาวาดภาพเป็นตัวละครต่างๆ ประกอบการเล่าเรื่อง เพื่ออธิบายเนื้อหาสาระของแต่ละบทเรียน

“ภราดาประภาส ท่านไม่แบ่งแยกศาสนา ทุกศาสนายู่ร่วมกันได้ จึงนิมนต์พระอาจารย์ให้มาช่วยอบรมเพื่อทำสื่อการเรียนการสอน สื่อชุดแรกที่อบรมเป็นภาพที่พระอาจารย์เตรียมมาแล้ว ครูมาเรียนรู้วิธีการประกอบสื่อ เช่น ผูกเอ็นต้องทำอย่างไร เจาะอย่างไร ถ้าอยากให้หวัชยับได้ แขนขยับได้ต้องผูกมัดอย่างไร ครูทุกกลุ่มสาระจะมาเรียนรู้ร่วมกันหมด แต่วิสัยทัศน์ของท่านอธิการไม่จบแค่นี้ ท่านวางแผนต่อไปอยากให้ครูมาประกวดสื่อที่ครูผลิตขึ้น จึงจัดประกวดการผลิตสื่อระหว่างคณะครูแต่ละกลุ่มสาระ เพื่อนำเสนอเนื้อหาการเรียนรู้อของตนเอง เป็นกุศโลบายให้ครูมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้มากขึ้น วิธีการนี้นำไปสู่การถ่ายทอดองค์ความรู้จากครูสู่เด็ก เด็กก็ผลิตชิ้นงานของเขาเองในวิชาเรียน” ครูปรารถนา กล่าว

นอกจากทักษะการผลิตสื่อที่สร้างสรรค์แล้ว ทักษะการเล่าเรื่องเป็นสิ่งสำคัญไม่แพ้กัน “สื่อแบบนี้จะใช้ได้ดีหรือไม่ อยู่ที่ทักษะของผู้เล่าด้วย ถ้าเจ้าของสื่อสามารถถ่ายทอดเรื่องราวได้ดี เล่าเรื่องเก่ง สื่อก็จะมีคุณค่า แต่ถ้าเล่าไม่เป็น พูดไม่เป็น สื่อจะไม่มีประโยชน์อะไรเลย ดังนั้น ทั้งสองกระบวนการคือ การผลิตสื่อและการถ่ายทอดต้องพัฒนาควบคู่กันไป”

“ก่อนพัฒนาเด็ก ครูต้องพัฒนาทักษะของตัวเองก่อน ตอนแรกครูที่ไม่ถนัดเรื่องการวาดภาพก็ลำบากใจว่าตัวเองจะทำออกมาอย่างไร ครูกลุ่มศิลปะก็มาช่วยวาดช่วยแต่งเติม เกิดเป็นการช่วยเหลือกันในกลุ่มครู ใครวาดไม่เป็นก็คิดเนื้อหาออกมาก่อน แล้วค่อยๆ ฝึกฝน หลังผลิตสื่อเสร็จ ครูต้องออกมาสาธิตสื่อของตัวเองเพื่อฝึกการนำเสนอ โดยมีครูหัวหน้าช่วงชั้นเป็นคณะกรรมการกลางตัดสิน”

ครูปรารธนาเล่าต่อว่า การผลิตสื่อของนักเรียนขึ้นอยู่กับธรรมชาติของแต่ละกลุ่มสาระ “กลุ่มงานออกแบบให้นักเรียนทำสื่อเกี่ยวกับการจัดสวนในถาด กลุ่มสังคมเน้นทำสื่อชีวิตที่พอเพียง แต่ครูจะดูสื่ออย่างเดียวไม่ได้ ต้องฟังเด็กเล่าเรื่องด้วย การเปิดฐานการเรียนรู้เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยพัฒนาทักษะของนักเรียนได้ เพื่อนำความรู้และกระบวนการไปถ่ายทอดให้เพื่อนๆ และน้องๆ ต่อไป โดยเฉพาะเด็กระดับ

ประถม ที่ชอบเรียนรู้จากพี่ๆ แกนนำ ครูจึงต้องย้านักเรียนรุ่นพี่เสมอว่าเวลาทำกิจกรรมให้พาน้องๆ มาทำกิจกรรมด้วย จะได้มีคนสืบทอด”

“สื่อส่วนใหญ่ที่นักเรียนทำจะเกี่ยวข้องกับนิทานชาดกต่างๆ อาทิ พระเวสสันดรชาดก ที่เด็กจะนำเสนอภาพพระเวสสันดรที่บริจาคทาน ซึ่งวิธีการเล่นนั้นเด็กๆ จะเล่าเรื่องตามภาพที่ปรากฏ กระบวนการคิดตรงนี้ทำให้เด็กวิเคราะห์ออกมาได้เองว่าเรื่องพระเวสสันดรสอนคุณธรรมอะไร คุณธรรมเหล่านี้ไม่ได้บอกเป็นตัวอักษรอยู่บนสื่อ สื่อเป็นเพียงภาพในการเล่าเรื่องให้มีความน่าสนใจเท่านั้น”

ครูปรารธนาบอกว่า ในฐานะครูคนหนึ่งรู้สึกประทับใจกับผลงานและความเข้าใจที่นักเรียนสื่อสารออกมามากกว่าความสวยงามของชิ้นงาน “ความประทับใจคือนักเรียนสามารถถ่ายทอดเรื่องราวของคุณธรรมออกมาตามความประทับใจของเขาได้ผ่านการเล่าเรื่อง ทำให้สื่อของนักเรียนน่าสนใจ”

การผลิตสื่อของนักเรียนจะพัฒนาตัวนักเรียนและมีประสิทธิผลต่อผู้อื่น ก็ต่อเมื่อนักเรียนสามารถสื่อสารเนื้อความและสาระของเรื่องเหล่านั้นออกมาให้คนอื่นเข้าใจได้ “การวางแผนเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ถ้านักเรียนไม่วางแผนเพื่อผลิตสื่อก่อนสื่อก็ไม่มีคามหมาย ไม่ว่าเขาจะเลือกภาพใดมานำเสนอ ต้องมีการวางแผนว่าต้องการจะสื่อเรื่องอะไร”

เทคนิคการ “ถอดบทเรียน”

การถอดบทเรียนที่ดีต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนเล่าถึงสิ่งที่ตัวเองทำก่อน โดยครูต้องไม่ใส่ความคาดหวังให้เด็กเป็นไปตามความต้องการของครู “เวลาเตรียมนักเรียนประจำฐานการเรียนรู้ ครูต้องคุยกับเด็กก่อนว่าถ้าครูเป็นคนมาเยี่ยมชมฐาน เด็กจะนำเสนออะไรในฐานของเขาบ้าง มีอะไรบ้างในฐานที่จะแนะนำให้คนอื่นดู ประกอบด้วยกิจกรรมอะไรบ้าง เมื่อเขาเล่าแล้ว เราจึงค่อยๆ ตั้งคำถามกับเด็กว่า คนที่จะอยู่ฐานนี้ต้องมีความรู้เพิ่มเติมส่วนไหนบ้าง หรือเมื่อคนมาดูฐานนี้แล้ว เขาจะได้รับความรู้อะไรไป หรือเด็กรู้สึกอย่างไรบ้างที่ได้อยู่ฐานนี้ แล้วคิดว่าตัวเองมีคุณลักษณะพิเศษอะไรที่ได้มาเป็นวิทยากรประจำฐาน ตั้งคำถามที่สื่อถึงความคิดและความเป็นตัวเองของเขาออกมา”

ครูจตุพร สุขสิงห์
หัวหน้าครูช่วงชั้นปฐมวัย

“ สิ่งที่สังเกตเห็นได้ชัดหลังนำหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้คือ เด็กๆ มีน้ำใจ
มากขึ้น รักกัน รู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน
ไม่ค่อยทะเลาะกัน รู้จักระเบียบวินัย
เก็บของใช้ส่วนตัวและของส่วนรวม
อย่างเป็นระเบียบ เป็นที่เป็นทาง
โดยที่ครูไม่ต้องเตือนอยู่บ่อยๆ ”

แนวทางในการปฏิบัติ

ช่วงชั้นปฐมวัยกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ครูจตุพรปฏิบัติหน้าที่ครูอยู่ในโรงเรียนลาซาลจันทบุรีมานานกว่า ๑๒ ปี เล่าถึงการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการสอนนักเรียนชั้นปฐมวัยว่า “ใช้วิธีการเน้นย้ำด้วยการพูดอย่างสม่ำเสมอ ในกิจวัตรประจำวันของเด็กชั้นปฐมวัย”

เป้าหมายการสอนเด็กเล็กปฐมวัยมีจุดเน้นหรือมาตรฐานหลักอยู่ที่การพัฒนาทางร่างกาย การเคลื่อนไหว การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก มัดใหญ่ และส่วนต่างๆ ของร่างกายให้แข็งแรงว่องไว รวมถึงพัฒนาสมอง เพื่อให้มีพัฒนาการทางด้านความคิด ความเข้าใจตามวัย พัฒนาจิตใจ เพื่อให้เด็กสามารถช่วยเหลือแบ่งปันทำงานเป็นกลุ่มได้ รู้จักมีน้ำใจ และรู้จักให้อภัย ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรักความเมตตาต่อมนุษย์และสัตว์ รู้แพ้รู้ชนะ มากกว่าเน้นเรื่องวิชาการ

ครูจตุพรจึงเลือกออกแบบการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนปฏิบัติอยู่ในกิจวัตรประจำวันของเด็ก โดยเน้นในเรื่อง “เหตุผล” เนื่องจากเด็กเล็กส่วนใหญ่มักมีคำถามที่ผู้ใหญ่คาดไม่ถึงอยู่เสมอ อาทิ เหตุผลในการเข้าห้องน้ำ ล้างมือก่อนทานอาหารหลังทานอาหาร การปิดสวิตช์ไฟ ทำไมต้องทานข้าวให้หมดจาน ดังนั้น พฤติกรรมของเด็กๆ เหล่านี้จึงเป็นปัจจัยในการใช้ “เหตุผล” เป็นเครื่องมือสำคัญในการบ่มเพาะนิสัยของเด็กให้มีความพอเพียง

ครูจตุพรกล่าวว่า การสอนเด็กเล็กในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการให้แยกแยะเรื่องความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ความรู้ คุณธรรม อาจยังไม่เหมาะสมเพราะนักเรียนอาจเล็กเกินไป แต่วิธีการดังกล่าวที่เล่ามาข้างต้นคือการสอดแทรกในกิจวัตรให้เกิดความเหมาะสมและความพอประมาณตามช่วงวัยของเด็ก เพียงแต่ครูอาจต้องทำหน้าที่เป็นผู้เน้นย้ำ โดยสังเกตว่าในแต่ละพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมีเหตุผลในการกระทำหรือไม่ นอกจากนี้ครูต้องประเมินอารมณ์และวิธีการแก้ไขปัญหาของนักเรียนในเวลานั้นๆ ด้วย

นอกจากการต่อยอดด้วยการพูดอย่างสม่ำเสมอในกิจวัตรประจำวันของนักเรียนชั้นปฐมวัยแล้ว ในกิจกรรมของนักเรียนปฐมวัยซึ่งมีอยู่ ๖ กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ สร้างสรรค์ เสรี กลางแจ้ง เกมการศึกษาและเสริมประสบการณ์นั้น ครูจตุพรยังสามารถสอดแทรกบูรณาการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปได้อีกด้วย อาทิ ในกิจกรรมกลางแจ้ง ต้องมีคุณครูอย่างน้อย ๒ คน ช่วยกันดูแลนักเรียน สร้างภูมิคุ้มกันในเรื่องอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กๆ ต้องคอยบอกนักเรียนเรื่องการระมัดระวังการเคลื่อนไหวร่างกาย ซึ่งไม่ใช่เพียงตนเองเท่านั้น

แต่ให้เขาช่วยระมัดระวังตนเองและเพื่อนๆ ด้วย หรืออย่างกิจกรรมเคลื่อนไหวซึ่งมีทั้งทำบังคับ ทำพื้นฐานตามหลักสูตร ที่บางครั้งการเคลื่อนไหวดังกล่าวของเด็กๆ จะเกิดการชน กระแทกกันบ้าง ครูจึงต้องคอยสอนและแนะนำนักเรียน ซึ่งเน้นในเรื่องคุณธรรมอีกเช่นกันคือ นักเรียนต้องใช้สติ ต้องระวังตนเอง ระวังเพื่อนๆ อย่าให้ชนกันหรือหากชนกันก็ต้องขอโทษเพื่อน ส่วนเพื่อนก็ต้องให้อภัยเพราะไม่มีใครตั้งใจ เมื่อชนกันแล้วนักเรียนต้องระวัง พยายามอย่าให้เกิดครั้งที่ ๒ หรือ ๓ อีก ทั้งนี้ อาจยกตัวอย่างว่าหากไม่ระมัดระวังจะเกิดการบาดเจ็บอย่างไร เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กๆ

“เราเน้นสอนเพื่อปลูกฝังให้อยู่ในกิจวัตรประจำวัน เพราะเขายังเป็นเด็กเล็ก โดยเราจะเน้นทั้งเรื่องเหตุผล ความพอประมาณที่เป็นรูปธรรม แต่อาจจะไม่ได้บอกให้เขารู้ว่าเป็นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น เด็กเล็กๆ จะชอบซื้อของเล่นต่างๆ ที่ที่บ้านมีของเล่นอยู่มากมาย บางชิ้นยังไม่เคยเล่นเลยก็มี ครูก็จะถามนักเรียนว่ามีนักเรียนคนไหนมีของเล่นแบบนี้ไหม แล้วถามต่อไปว่ามีใครร้องไห้ให้คุณพ่อคุณแม่ซื้อให้บ้าง ก็มีเด็กยกมือหลายคน เพราะเด็กส่วนใหญ่ค่อนข้างสดใส ไม่พูดโกหก เรื่องแบบนี้นอกจากทำความเข้าใจกับเด็กแล้ว เราต้องคุยกับผู้ปกครองของเด็กด้วย

ว่าครูได้พูดคุยทำความเข้าใจกับเด็กแล้ว พ่อแม่ต้องให้ความร่วมมือเพราะพฤติกรรมบางอย่างครูไม่สามารถแก้ไขที่ตัวเด็กได้ฝ่ายเดียว ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองด้วย เพราะหากถ้าคุณพ่อซื้อของเล่นให้ลูกทุกครั้งที่เขาอยากได้ พ่อเขาโตขึ้นเราจะแก้นิสัยไม่รู้จักรักพอของเด็กได้ยาก ครูจึงต้องคุยกับผู้ปกครอง โดยใช้เวลาในช่วงเย็นที่ผู้ปกครองมารับลูก ซึ่งเป็นเวลาที่เหมาะสมเพราะไม่เร่งรีบเหมือนตอนเช้า” ครูจตุพรกล่าว

อย่างไรก็ตามแม้การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับการสอนนักเรียนระดับปฐมวัยไม่อาจลงลึกให้เด็กได้เรียนรู้ทฤษฎีกระทั่งสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงกับ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไขได้อย่างชัดเจน แต่ครูปฐมวัยก็ต้องดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเข้ากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวอย่างเช่น การสอนแผนการเรียนรู้ “ท่องทะเลสาบราญ” ชั้นอนุบาลปีที่ ๑ ครูมีแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

การปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้เรียน

- **ความพอประมาณ** รู้ถึงความสามารถของตนเองที่สามารถเล่นน้ำทะเลได้ในระดับที่ไม่ลึก และต้องมีผู้ใหญ่คอยดูแลในการร่วมอนุรักษ์ควรทำตามความสามารถที่มี ไม่เก็บสิ่งของที่หนักและใหญ่เกินกำลังของตนเอง
- **ความมีเหตุผล** สามารถบอกได้ว่าเราจะไปทะเลต้องมีการเตรียมตัวอย่างไร และทำไมจึงต้องปฏิบัติตนให้เกิดความปลอดภัยและทำไมเราควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทะเลให้สวยงาม
- **การมีภูมิคุ้มกันที่ดี** รู้จักระมัดระวังอันตรายจากการทัศนศึกษา การเดินด้วยความระมัดระวัง ไม่หยิบสิ่งของที่เป็นอันตราย เช่น ขวดแก้วที่แตกและสามารถบาดผิวหนังทำให้เกิดอันตราย
- **เงื่อนไขความรู้** รู้ถึงการปฏิบัติตนในการไปเที่ยวทะเลว่าควรทำอย่างไร
- **เงื่อนไขคุณธรรม** มีการดูแลช่วยเหลือกันและกันในการไปทัศนศึกษา เช่น การแบ่งปันขนมให้แก่กัน

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างการสอนอื่นๆ ที่ครูสามารถสอดแทรกนิลยพอเพียงในตัวเด็กๆ ได้ อาทิ ทัศนียภาพนักเรียนทำกระทงใบตอง โดยให้นักเรียนนำใบตองมาจากบ้าน ใครเอามากให้แบ่งปันเพื่อน พอนักเรียนทำเสร็จก็ชวนคุยว่าสังเกตเห็นตัวเองหยิบของชิ้นไหนแล้วตกบ่อยบ้าง เด็กก็จะบอกว่าหยิบพวกไม้แหลมหรืออะไรเล็กๆ ไม่ได้ ครูก็จะเสริมให้เหตุผลกลับไปว่าเป็นเพราะกล้ามเนื้อของเด็กไม่แข็งแรง ถ้าใครทำกระทงโดยสามารถหยิบจับของได้ถนัดมือแสดงว่ามีพัฒนาการในการใช้กล้ามเนื้อ นอกจากนี้ยังชวนเด็กคุยเรื่องการทำกระทงว่าต้องระมัดระวังเรื่องอะไร อะไรเป็นของมีคมที่ต้องระวัง

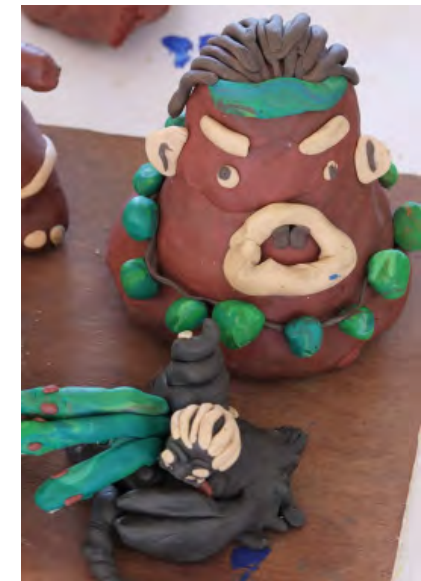
หรือสอนว่าพับใบตองอย่างไรให้กระทงออกมาสวย แล้วท้ายสุดก็ชี้ให้นักเรียนเห็นเรื่องความอดทนและความพยายามที่ทำกระทงจนสำเร็จ เป็นต้น

ความเปลี่ยนแปลงที่สังเกตเห็น

ครูจุดพรแล้วว่าสิ่งที่สังเกตเห็นได้ชัดหลังนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้คือ เด็กๆ มีน้ำใจมากขึ้น รักกัน รู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน ไม่ค่อยทะเลาะกัน รู้จักระเบียบวินัย เก็บของใช้ส่วนตัวและของส่วนรวมอย่างเป็นระเบียบ เป็นที่เป็นทาง โดยที่ครูไม่ต้องเตือนอยู่บ่อยๆ

“ที่เป็นแบบนี้เพราะครูสอนทีละนิด ค่อยๆ แทรกในกิจวัตรประจำวัน ต้องออกไปเรื่อยๆ จนเกิดเป็นนิสัยที่ผ่านมามีไม่เคยบอกเด็กว่าอย่างนี้เขาเรียกว่าเงื่อนไขความรู้ ความพอประมาณ ดังนั้น ในระดับช่วงชั้นอนุบาลทุกห้อง เรามีแผนเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแผนการสอน ๑ เรื่อง ต่อ ๑ สัปดาห์ ซึ่งสอดแทรกลงไปอย่างที่กล่าวมาข้างต้น”

หากครูดำเนินการบ่อยๆ ต่อไป เป็นโอกาสที่ครูปฐมวัยจะสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกระบวนการจัดการเรียนการสอนได้ทุกเรื่อง และทุกโอกาสที่เหมาะสมได้มากขึ้น

ครูอ๋นเร ไชยเผือก

ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

“ ถ้าถามว่ากิจกรรมเผ่าถ่านเป็นกิจกรรมที่เหนื่อยไหม...?

เหนื่อย...! แต่สิ่งที่เด็กได้คือความสุข

เด็กเหล่านี้เขามีปัญหา เขาจะไม่บอกพ่อแม่

แต่เขาจะบอกเพื่อน ครูบางทีเขาก็ไม่กล้าบอก

แต่เวลาเขาอยู่กับเรานานๆ เขาเริ่มบอก

ผมใช้วิธีการพูดคุยตอนที่เผ่าถ่าน

ออกไปตัดไม้ ไปย่ำดิน ”

ประกายความคิดในวันเริ่มต้น

ได้รับแรงบันดาลใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาประยุกต์ใช้ในหน้าที่การงานและวิถีชีวิต จากคำกล่าวของภราวดา ประภาส ศรีเจริญ อธิการโรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) ในเรื่อง “การทำดีเพื่อพ่อ” และจากการมีบุคคลต้นแบบให้ยึดเหนี่ยวและนำทางชีวิตอยู่แล้ว ๓ ท่าน คือ ๑. ท่านนักบุญยอห์น แบปติสท์ เดอ ลาซาล องค์อุปถัมภ์ของคณะลาซาล ๒. ในหลวง และ ๓. ภราวดา ประภาส ศรีเจริญ อธิการโรงเรียน แรงศรัทธาในความดีของบุคคลดังกล่าวทำให้เกิดแรงหนุนให้ครูอ๋นเร อุทิศตนเพื่อการทำงานและดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย โดยใช้คำว่า “ให้” เป็นวิถีนำทาง

“ผมมีพ่ออยู่ ๓ ท่าน คือ ๑. นักบุญยอห์นผู้ก่อตั้งโรงเรียน ๒. ในหลวง ผู้ซึ่งเราสามารถเห็นตัวตน เห็นวิถีชีวิต ภารกิจที่ทรงทำ คงไม่มีพระมหากษัตริย์องค์ไหนที่ปลูกข้าวในบ้านตัวเอง และ ๓. ท่านอธิการที่ปกครองเราด้วยความเมตตา พยายามสอนสั่ง เต็มเต็มในสิ่งดีๆ ให้เรา ทั้งสามเป็นแบบอย่าง เป็นที่เคารพ กอปรกับตอนนั้นจำได้ว่า เป็นช่วงที่เศรษฐกิจไทยตกต่ำ คำว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเริ่มเข้ามา ทุกคนได้ยินกันบ่อย แต่เรายังไม่ได้ทำความเข้าใจลึกซึ้ง

จนกระทั่งวันหนึ่งท่านอธิการถามครูทุกคนในที่ประชุมว่าเราจะทำดีเพื่อพ่อได้หรือไม่ เมื่อกลับมาคิดทบทวนก็พบว่าที่ท่านพูดมาก็ถูก ขณะที่เราเองก็อายุมากขึ้น ก็น่าจะทำความดีสักอย่างทิ้งไว้บนแผ่นดิน ผมจึงเริ่มนำหลักปรัชญาฯ มาเป็นเป้าหมายของชีวิต จากนั้นก็ได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม กระทั่งเริ่มเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติ จึงเริ่มนำมาประยุกต์ใช้กับตัวเอง

บางคนบอกว่าวิชาพลศึกษาบูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยาก แต่จริงๆ ก็เป็นสิ่งที่เราได้ทำกันอยู่แล้ว เพียง

แต่ถ้าเมื่ออดีตเคยทำไปแบบสะเปะสะปะ มองอะไรไม่ชัด แต่เมื่อจับหลักคิดได้ แค่เดินตาม ปฏิบัติไปตามหลักคิดนั้น ก็จะทำสำเร็จและเขียนแผนการสอนได้อย่างไม่ยากเย็น”

ครูอ้นเรเล่าว่า เริ่มแรกที่ตนเริ่มนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาประยุกต์ใช้กับวิชาพลศึกษานั้นยังกังวลอยู่บ้าง เพราะยังไม่รู้ทิศทาง ทำไปโดยไม่มีตัวอย่างให้ดู อาศัยเพียงแต่การศึกษาค้นคว้าความรู้ไปด้วยตนเอง อ่านหนังสือบ้าง เปิดเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องดูบ้าง และโทรศัพท์ปรึกษากับเพื่อนครู แต่ผลคือ แต่ละคนยังไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติ ดังนั้น ครูอ้นเรจึงเริ่มหัดเขียนแผนการเรียนการสอนด้วยตัวเอง เพราะคิดว่าหากไม่ลองลงมือทำ ก็คงยากที่จะทำได้ กระทั่งทำไปได้สองสามครั้ง จึงเริ่มเห็นทิศทางว่าการสอดแทรกหลักปรัชญา ไม่ใช่เรื่องยาก อีกทั้งยังมีเงื่อนไขความรู้และคุณธรรมสอดคล้องกับเป้าหมายหลักของวิชาพลศึกษา ที่สอนให้ผู้เรียนรู้จักการเสียสละ รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ฉะนั้นการสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาพลศึกษาจึงเริ่มจากการหยิบยกเงื่อนไขความรู้และคุณธรรมขึ้นมาเป็นตัวตั้ง แล้วจึงตามมาด้วยหลักสามห่วงคือ ความมีเหตุผล ความพอประมาณ ความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเป็นกระบวนการคิด

แนวทางในการปฏิบัติ

๓+๑ สอนตามศักยภาพผู้คุณธรรม “เพื่อนช่วยเพื่อน”

ครูอ้นเรอธิบายวิธีการสอนว่า ชั้นแรกคือการสำรวจนักเรียนแต่ละชั้นก่อนว่ามีสภาพร่างกายพร้อมหรือไม่ ต้องมีความรู้ว่าจะแต่ละคนมีพื้นฐานด้านกีฬามากน้อยแค่ไหน จากนั้นครูจึงให้ความรู้เพื่อปูพื้นฐานนักเรียนก่อนว่าชั่วโมงนั้นๆ จะเรียนเรื่องใด เมื่อให้ความรู้เบื้องต้นแล้ว ครูอ้นเรจะประเมินศักยภาพของเด็ก โดยใช้หลัก ๓+๑ กล่าวคือ ๑.เด็กที่มีพื้นฐานดี เล่นกีฬาเก่งหรือเป็นนักกีฬาและมีทักษะการเล่นกีฬาพอสมควร ๒.เด็กที่พอเล่นกีฬาได้ ๓.เด็กที่ไม่มีทักษะทางการกีฬาเลย และ +๑ คือเด็กพิเศษ หากมีนักเรียนที่ร่างกายไม่เอื้ออำนวย เช่น ร่างกายพิการ มีโรคประจำตัว

ด้านเกณฑ์การให้คะแนน ครูใช้หลัก ๓+๑ เช่นกัน โดยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนตามศักยภาพของเด็ก เพราะคิดว่าสมรรถภาพของร่างกายและทักษะของคนไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้น ผลที่เด็กทำได้ย่อมมีมากน้อยต่างกันไป แต่ครูจะเน้นการประเมินด้านคุณธรรมเป็นหลัก เช่น มีทักษะการเล่นเป็นทีม มีน้ำใจนักกีฬา มีความพยายาม อุตทน แม้ว่านักเรียนคนใดไม่มีทักษะการเล่นกีฬา แต่ฝึกฝนมาก มีความเพียรพยายามมาสอบบ่อยครั้ง ตรงนี้ครูจะสังเกตเห็นและจะให้ผ่านเกณฑ์เช่นเดียวกัน

“นักเรียนบางคนอดทนมาก ใช้ความพยายามสูง เช่น ตอนพักเที่ยง แทนที่จะไปวิ่งเล่นก็มาซ้อม เราเห็นพฤติกรรมตรงนี้ก็ให้เขาผ่านเกณฑ์ เพราะการประเมินของครูไม่ใช่บังคับให้ทุกคนเล่นเป็นทั้งหมด แต่อยู่ที่แต่ละคนมีความพยายาม อุตทน มีน้ำใจนักกีฬาแค่ไหน เด็กที่สอบครั้งเดียวผ่าน เขาก็จะสงสัยว่า ทำไมคนที่ทำไม่ได้ ครูยังให้ผ่าน เราก็ต้องใช้เหตุผลอธิบายให้ฟังว่า แม้เพื่อนจะไม่เก่ง แต่ครูให้คะแนนเขาที่ความพยายามมาก เราก็ได้สอดแทรกหลักคุณธรรมเข้าไปอีก ในเรื่องความมานะ อุตทน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เด็กฟังแล้วก็เข้าใจ ยอมรับ เต็มใจที่จะช่วยเพื่อนซ้อม หรือหากเมื่อมีการแข่งขันภายในกลุ่ม เราก็สามารถสอดแทรกเรื่องการรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ให้เล่นกันแบบมีมิตรภาพ เพื่อปลูกฝังให้เด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิต ซึ่งเป็นรากฐานของความพอเพียงที่ยั่งยืน

เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้เรื่องคุณธรรมแล้ว ขั้นตอนต่อมาครูจะเชื่อมโยงให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ ๓ ท่วง ๒ เงื่อนไข โดยครูจะพูดคุยซักถามนักเรียนตอนท้ายชั่วโมงว่าได้เรียนรู้เรื่องอะไร ขณะเดียวกันจะขมวดร่วมกันว่ามีจุดไหนที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น หากมีนักเรียนเกิดอาการบาดเจ็บจากการเล่น ก็ จะเชื่อมโยงว่าทำไมต้องสร้างภูมิคุ้มกันก่อน ด้วยการอบอุ่นร่างกาย และต้องศึกษาวิธีการเล่นให้เข้าใจจริงๆ เสียก่อน และควรเล่นให้เหมาะสมกับกำลังตน ไม่ฝืนร่างกายตัวเองจนเกินไป การออกกำลังกายนั้นจึงจะเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

ครูเปลี่ยน...เด็กเปลี่ยน

จากการเรียนการสอนที่ใช้เงื่อนไขคุณธรรมและความรู้เป็นตัวนำ ผนวกกับหลัก ๓+๑ ทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาเปลี่ยนแปลงไป จากอดีตที่เด็กมักไม่ค่อยช่วยเหลือกัน ปัจจุบันเด็กมีการยอมรับซึ่งกันและกัน มีน้ำใจช่วยเหลือกัน ไม่มีการแก่งแย่งแข่งขัน เพราะแต่ละห้องจะได้คะแนนระดับเดียวกัน จากการใช้หลักเพื่อนช่วยเพื่อน และหลักคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทำให้นักเรียนเข้าใจเรื่องต่างๆ ด้วยความมีเหตุผล สามารถวิเคราะห์สิ่งต่างๆ ได้มากขึ้น บรรยากาศการเรียนการสอนจึงสนุก และไม่เครียด ซึ่งนอกจากทำให้พฤติกรรมตลอดจนอุปนิสัยเด็กเปลี่ยนแปลงไปแล้ว พฤติกรรมของตัวครูก็เปลี่ยนแปลงไปโดยไม่รู้ตัว คือมีความอดทน ใส่ใจผู้เรียน ให้ความสำคัญกับผู้เรียนมากขึ้นกว่าที่ผ่านมา

“อุปนิสัยต่างๆ ซึมซับเข้ามาโดยที่เราไม่รู้ตัว ในขณะที่เราสอนเด็กก็คือการสอนตัวเอง เหมือนครูสอนไปเรียนรู้ไป ผลดีก็มาอยู่ที่ตัวครู คุณธรรมเกิดแน่นอน ทั้งใฝ่รู้ใฝ่เรียน เพียรพยายาม ตัวอย่างง่ายๆ วิชาพลศึกษาเรียนกันกลางแจ้ง แดดร้อน เมื่อร่างกายร้อน อารมณ์ก็จะร้อน ใครมีนิสัยอย่างไรก็ออกมาหมด หงุดหงิดไม่สนใจเรียน ครูก็จะสอดแทรกเรื่องความอดทน ตัวเราเองก็ต้องใช้ความอดทนในการสอนเด็ก ในการหาวิธีการประยุกต์ใช้ การแก้ปัญหา อย่างเช่น เรื่องเด็กผู้หญิงมีประจำเดือน เขาไม่กล้าบอกครูว่าวันนี้เล่นไม่ได้ มีประจำเดือน บางคนไม่ได้เตรียมผ้าอนามัยมา ขออนุญาตออกไปซื้อ หลังๆ มาเราเริ่มคิดวิธีการ คือซื้อเตรียมไว้ให้เขาเลย ตกลงกันว่าใครไม่มีก็ไปหยิบมาใช้ได้ แล้วคอยนำมาคืน เพื่อวันหลังคนอื่นจะได้ใช้ต่อไป ซึ่งเมื่อก่อนเราไม่ได้คิดแบบนี้ เราไม่ได้ใส่ใจ เด็กก็ไปซื้อเอง ตรงนี้เราก็ถือว่าเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในการเรียนอย่างหนึ่ง”

ย้อนอดีตกีฬาพื้นบ้าน พื้นการละเล่นสู่วิชาพลศึกษา

นอกจากการสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการพูดคุยให้นักเรียนซึมซับไปในการสอนแต่ละครั้งแล้ว ครูอันเรได้ยกตัวอย่างแผนบูรณาการช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เรื่องกีฬาพื้นบ้านลูกกลัน (เปตองยักษ์) และบันช้อล (ละบ้าคอก)

ในแผนบูรณาการดังกล่าว ครูผู้สอนในแต่ละวิชาทำหน้าที่ออกแบบการเรียนรู้ร่วมกันในการวางแผนการเรียนรู้ก่อนพานักเรียนลงพื้นที่จริงเพื่อสืบค้นความรู้จากชุมชน นอกเหนือจากวิชาสุขศึกษา พลศึกษาที่จะต้องไปสืบค้นเรื่องกีฬาพื้นบ้านแล้ว ยังมีวิชาสังคมศึกษาซึ่งเป็นวิชาแกนกลางในแผนบูรณาการฯ นี้ ซึ่งโจทย์สำคัญอยู่ที่การให้นักเรียนสืบค้นประวัติศาสตร์ ความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนริมน้ำ

การประเมินตามผลในรายวิชาสังคมศึกษานี้ ครูสังคมศึกษาจะเป็นผู้ตรวจสอบเนื้อหาในภาพรวม ซึ่งจะปรากฏอยู่ในใบงานของสาระวิชาอื่นๆ ร่วมด้วย คือ วิชาคณิตศาสตร์ที่นักเรียนจะต้องศึกษาและคำนวณหาอัตราการใช้และปริมาณของอาหารที่บริโภค และเพิ่มขึ้นของประชากรในท้องถิ่น ซึ่งอยู่ในหน่วยการเรียนรู้เรื่องสถิติและข้อมูล ในสาระวิทยาศาสตร์ นักเรียนจะต้องเรียนรู้เรื่องการใช้และการอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมในชุมชน รวมถึงการสำรวจคุณค่าและสารอาหารที่มีอยู่ในอาหารพื้นบ้าน เช่น ข้าวเกรียบโบราณของดีเมืองจันทร์ โดยนักเรียนจะต้องไปเรียนรู้อย่างใกล้ชิดในกระบวนการทำข้าวเกรียบว่ามีส่วนประกอบใดบ้าง เพื่อเก็บข้อมูลนำมาวิเคราะห์หาสารอาหารในห้องเรียน ในสาระวิชาภาษาไทยนักเรียนจะได้รับการมอบหมายให้เขียนเพื่อสื่อความในรูปแบบของเรียงความเกี่ยวกับวิถีชีวิตคนริมน้ำ วิชาศิลปะนักเรียนจะได้รับการมอบหมายให้ถ่ายทอดภาพวิถีชีวิตของคนริมน้ำออกมาให้สวยงามผ่านงานศิลปะ วิชาการงานอาชีพฯ นักเรียนจะได้เรียนรู้เทคนิควิธีการทำข้าวเกรียบโบราณของดีเมืองจันทร์ แล้วกลับมาแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องประโยชน์และคุณค่าของอาหารพื้นบ้าน เมื่อกลับมาจากการลงพื้นที่เรียนรู้ชุมชน นักเรียนต้องสามารถนำคำศัพท์ใหม่ๆ มานำเสนอในชั้นเรียนวิชาภาษาต่างประเทศ

ครูอันแรกกล่าวถึงที่มาในการนำกีฬาพื้นบ้านสองชนิดนี้มาสอนนักเรียนว่า เกิดจากที่ครูไปพบลูกสะบ้าที่คุณแม่เก็บไว้โดยบังเอิญ ทำให้เกิดความคิดขึ้นมาว่าหาก รื้อพื้นกีฬาชนิดนี้ขึ้นมาสอนในวิชาเรียนน่าจะเป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นกิจกรรมที่สามารถ สอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ ดังนั้น ครูจึงเริ่มไปสืบค้น สอบถาม บันทึกรวบรวมข้อมูล ประวัติ และวิธีการเล่นจากคนเฒ่าคนแก่ ญาติผู้ใหญ่ในชุมชน จนได้ความรู้ว่า **“เปตองยักษ์และสะบ้าคอก”** เป็นกีฬาพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่นิยม เล่นกันในสมัยก่อนของชุมชนตำบลจันทนิมิต ซึ่งเล่นกันมานานแล้ว ประมาณ ๑๕๐ ปี แต่ปัจจุบันหาได้ยากจนเกือบจะสูญหายไปแล้ว กีฬาเปตองยักษ์เป็นกีฬาที่เล่นในหมู่ผู้ชาย ส่วนสะบ้าคอกเป็นกีฬาสำหรับผู้หญิง ทั้งสองประเภทเป็นกีฬาที่เล่นสนุกสนาน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่น

“ครูได้ไปหาความรู้โดยการสืบค้นประวัติ ตามหาจากคนที่ใช้ชีวิตอยู่ว่า กีฬา ชนิดนี้มีที่มา กติกาอย่างไร มีสนามที่ไหนบ้าง สืบไปสืบมาพบว่าสนามก็อยู่ใกล้ๆ บ้านเรา จึงค่อยๆ ไล่หาจนครบ ๑๒ สนาม ลานสุดท้ายอยู่ในพื้นที่โรงเรียนเราเอง

จึงเป็นแรงบันดาลใจให้เรานำมาสอนเด็ก เพราะสามารถสอดแทรกเรื่องคุณธรรมได้มาก ทั้งความมีระเบียบ ความพยายาม ความมีน้ำใจแบ่งปัน”

วัฒนธรรมประเพณีการเล่นกีฬาสะบ้าคอก เป็นกีฬาที่ผู้หญิงเล่นแสดงถึงกิจกรรมยาตราเรียบร้อย ทำยังสะบ้าต้องนั่งพับเพียบ เป็นการละเล่นที่มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนที่อื่น ทั้งวิธีการ กติกา อุปกรณ์ คือ ลูกสะบ้ากลิ้ง ทำด้วยไม้แก่น (ส่วนมากจะเป็นไม้ประดู่ ไม้เต็ง ไม้แดง ไม้สัก ไม้ตะเคียนหรือไม้เนื้อแข็งต่างๆ) นำมาแกะสลักด้วยมือ ด้านหน้ามีลวดลายต่างๆ สวยงามมาก ผู้ที่เป็นพ่อหรือแม่มักจะทำเอาไว้ให้ลูกสาวเอาไปเล่นกับเพื่อนๆ ด้านหลังมักขีดเรียบ การเรียกก็คล้ายกับสะบ้าล่อนั่นคือ ด้านที่มีลวดลายสวยงามเรียกว่า “ด้านกลิ้ง” ส่วนด้านที่เรียบเรียกว่าด้านเกลียว ส่วนการเล่นเปตองยักษ์เป็นการละเล่นของชาวญวนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากที่ชุมชนแห่งนี้ เป็นผู้นำเข้ามาเล่น โดยครั้งแรกใช้ลูกปืนใหญ่ที่เสียแล้ว (ลูกปืนใหญ่นี้เป็นลูกเหล็ก

ต้องไปนำมาจากค่ายเนินวง) นำมาลึงหรือล้อย่างกันโดยมีหลุมเล็กๆ เป็นเป้าหมาย ใครสามารถลึงหรือล้อยไปไกลหลุมมากที่สุดผู้นั้นจะได้คะแนนหรือเป็นผู้ชนะในการแข่งขันทันที กระทั่งมีการออกพระราชบัญญัติให้ลูกปืนเป็นของโบราณ ห้ามผู้ใดไปขนมาอีก ชาวบ้านจึงต้องใช้วิธีสกัดหินก้อนใหญ่ให้กลมเกลี้ยงแทน ต้องใช้ความพยายามอดทนสูงกว่าจะสกัดได้สักลูก แต่ปัจจุบันสามารถสั่งร้านทำได้ เป็นลักษณะคล้ายลูกนิมิต ซึ่งกำหนดขนาดและน้ำหนักได้

ครูอันเรบอว่า สามารถนำการเล่นนี้มาบูรณาการกับสาระวิชาพลศึกษา มาตราฐานที่ ๓ การรักการออกกำลังกาย การส่งเสริมภูมิปัญญา ทั้งนี้ ผลที่มุ่งหวังคือให้นักเรียนรู้วิธีการออกกำลังกาย รู้จักความพอประมาณที่ว่าการออกกำลังกายไม่จำเป็นต้องมีสนามใหญ่ๆ ไม่ต้องไปไหนว่ทำอะไรมาก ผู้หญิงเล่นสะบ้าคอกได้ฝึกตัวเองเรื่องกีรยามารยาท ความอดทนในการนั่งพับเพียบ ได้ความรู้เรื่องประวัติชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม กฎ กติกา

“สิ่งที่ครูได้เรียนรู้ คือ การได้สืบเสาะหาความรู้ ข้อมูล ว่าการสอนเด็กแต่ละเรื่องก็ต้องหาความรู้ก่อน หรือหากสอนเด็กแล้วเด็กทำไม่ได้ เราก็ต้องหาวิธีที่จะทำให้เขาเรียนรู้ได้ หรือหากเด็กทำไม่ได้ ครูก็ต้องพิจารณาแล้วว่ากิจกรรมนี้ยากไปหรือไม่ เหมาะสมกับเด็กแต่ละช่วงชั้นเพียงใด ต้องไปหาวิธีการต่างๆ อาจจะหา

วิธีการของนักกีฬาต่างๆ มาเป็นตัวอย่าง การเรียนการสอนลักษณะนี้คุณธรรมจะเกิดกับครูด้วย เช่น ความเพียร ความอดทน เราสอนพลศึกษา เด็กทำไม่ได้ก็หงุดหงิด จึงต้องมีความอดทน เพราะเด็กแต่ละคนไม่ใช่ว่าสอนแล้วจะทำได้เลย เด็กแต่ละกลุ่มต่างกัน ครูต้องใช้วิธีการต่างกันเพื่อให้บรรลุสิ่งที่ต้องการ จากที่เมื่อก่อนเดินตรงแบบทางเดียว แต่ตอนนี้เราสร้างทางเลือก โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครูสอนได้หลากหลาย มองเห็นวิธีการมากขึ้น”

หลังจากสืบค้นข้อมูลต่างๆ แล้ว ครูอันเรได้นำมาเรียบเรียงเป็นใบความรู้ และนำมาเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมที่ ๑ ครูจะสอนประวัติความเป็นมาของชุมชนตำบลจันทนิมิต ริมฝั่งแม่น้ำจันทและความเป็นมาของของกีฬาพื้นบ้าน (๑ ชั่วโมง) ช้่นนำเข้าสู่การเรียน ครูชี้แจงจุดประสงค์ที่ใช้ในการเรียน สนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับกีฬาพื้นบ้านโดยทั่วไป แบ่งนักเรียนเป็น ๔ กลุ่ม กลุ่มละเท่าๆ กัน เลือกหัวหน้ากลุ่ม หลังจากนั้น ครูให้ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนและกำเนิดของกีฬาพื้นบ้าน

ขั้นต่อมาเป็นกิจกรรมที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเล่าเรื่องความเป็นมาของชุมชน วิถีชีวิตที่อยู่อย่างเรียบง่าย การใช้ประโยชน์จากแม่น้ำ ความรัก ความสามัคคีของคนในชุมชน แล้วสรุปร่วมกัน

กิจกรรมที่ ๒ การเล่นกีฬาพื้นบ้าน (๓ ชั่วโมง) ช้่นนำเข้าสู่การเรียน ครูสาธิตการเล่นกีฬาพื้นบ้านทั้ง ๒ ประเภท แล้วให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเพื่อฝึกซ้อมการเล่น จัดแข่งขันเป็นกลุ่มภายในห้อง จากนั้นครูและนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียนร่วมกันในตอนท้าย

“เมื่อรู้จักสืบค้นความรู้ เหตุผลก็จะตามมาว่า ทำไมคนสมัยก่อนเขาเล่นสะบ้าคอก เล่นลูกลั่น และทำไมเล่นแบบนี้ ลูกเปตองมีหลายขนาด ตั้งแต่ ๔-๘ กิโลกรัม ต้องคิดแล้วว่าตัวเองควรเลือกลูกขนาดไหนให้พอประมาณกับกำลังตัวเอง หรือคนตัวใหญ่ มือใหญ่ใช้ลูกเล็กๆ ก็จับไม่ถนัด ทำให้เล่นได้ไม่มีดี อันนี้คือความพอประมาณ ในการเลือก นักเรียนจะได้เรียนรู้ไปโดยปริยาย เพราะฉะนั้นเมื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเป็นหลักคิด โดยทำให้ผู้เรียนได้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของบรรพบุรุษ ทำให้รู้จักแพ้ รู้จักชนะ รู้จักการให้อภัย เกิดความรัก ความสามัคคี ความอดทน การทำงานกลุ่ม รักและภาคภูมิใจในภูมิปัญญา”

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

นอกจากนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในหน่วยการเรียนรู้ พลศึกษาแล้ว ครูอันเรย์นำมาสอดแทรกในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย โดยคิด ในมุมมองกลับว่า เมื่อพูดถึงงานกิจกรรม โรงเรียนมักคัดเฉพาะเด็กเก่ง เด็กเรียนดีไปทำ กิจกรรม โดยไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกกลุ่มได้ร่วมกิจกรรมของโรงเรียน แต่ถ้ามี กิจกรรมให้เด็กกลุ่มอื่นได้เรียนรู้ด้วย ก็อาจใช้กิจกรรมเป็นแรงบันดาลใจให้เด็กเกิด ความตระหนักและกลับมาสนใจการเรียนได้อีกครั้งหนึ่ง

“ให้โอกาส” จากคนไม่เอาถ่านเปลี่ยนเป็นคนเอาถ่าน

กิจกรรมการทำนาถือเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นต่อเนื่องยาวนาน เนื่องจาก โรงเรียนเล็งเห็นว่าสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดความตระหนัก ในคุณค่าของสิ่งต่างๆ ผ่านการทำนาได้มาก และจากกิจกรรมนี้เองครูอันเรย์ได้คิด ต่อยอดสู่กิจกรรมเด็กเอาถ่าน โดยมีที่มาจากเมื่อครั้งไปทำกิจกรรมทำนา และได้พบกับวิทยากรที่สอนเรื่องการเผาถ่านและการทำน้ำส้มควันไม้ การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ศูนย์สังคมนวัตกรรม จ.สระแก้ว เมื่อได้เรียนรู้ งานจากปราชญ์ในหมู่บ้านดังกล่าวมา ผนวกกับได้อ่านบทความพระธรรมเทศนาของ พระพุทธโฆสเถระเรื่องคนเอาถ่าน มีใจความว่า “คนเอาถ่านก็คือคนไม่เกียจคร้าน ไม่หาข้ออ้างเพื่อไม่ทำงาน บุคคลนี้ปกติรู้สึกนึกคิดและประพฤติมีจริยาวัตรของตน เป็นอย่างนี้ เป็นคนเอาถ่าน”

เมื่อกลับมาถึงโรงเรียนครูจึงเกิดความคิดว่า การให้โอกาสเด็กที่มีปัญหา เด็กที่ไม่ค่อยสนใจเรียน เด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงเพื่อพัฒนาเขาเหล่านั้น โดยนำ กระบวนการเผาถ่านเข้ามาช่วย และตั้งชื่อกลุ่มเด็กเหล่านี้ว่า “กลุ่มคนเอาถ่าน” น่า จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กกลุ่มนี้ให้ดีขึ้น ดังนั้น กระบวนการ “ชมรมคน เอาถ่าน” จึงเกิดขึ้น โดยครูได้วางจุดประสงค์ไว้ดังนี้คือ

๑. เพื่อให้นักเรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้สอดคล้อง กับชีวิตประจำวัน การอนุรักษ์ธรรมชาติ และการใช้ไม้อย่างเกิด ประโยชน์สูงสุด

๒. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงกระบวนการการเผาถ่าน การเก็บน้ำส้มควันไม้ และผลิตภัณฑ์จากผลไม้ จากภูมิปัญญาของชาวบ้าน
๓. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงการใช้ชีวิตร่วมกัน รู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิด ประโยชน์ ไม่ไปมั่วสุมและสร้างความเดือดร้อน
๔. เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันเรื่องของคุณธรรมให้กับนักเรียน

เมื่อมีเป้าหมายแล้วจึงได้เตรียมการต่อเนื่องคือ การเสนอความคิดกับกลุ่มครู ผู้ทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะครูฝ่ายปกครองและครูประจำชั้น ซึ่งทุกฝ่ายเห็นดีด้วย จึงได้นำเสนอแนวคิดต่อคณะผู้บริหาร และได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี จากนั้น จึงรับสมัครนักเรียนที่จะเข้าร่วมกิจกรรม “คนเอาถ่าน” รุ่นแรกมีนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลายสมัครใจเข้าร่วมชมรมนี้ ๒๒ คน

“รุ่นแรกที่รับมามีเด็กติดอยู่ด้วย ๒ คน เพื่อให้มีหัวหน้า มีผู้นำที่ดีเป็น แบบอย่าง ส่วนคนอื่นๆ ไม่เอาการเรียนเลย มาเรียนบ้าง ไม่มาบ้าง อยู่ตามร้านเกม บางคนก็เป็นเด็กแว้น พอมารวมกลุ่มกัน แรกๆ ก็ปวดหัว ครูถึงขั้นคิดว่าไม่เอาแล้ว เพราะเด็กมาสนุกอย่างเดียว งานที่มอบหมายให้ก็ไม่ทำ เขาก็เถรตามประสาเด็ก

แต่ก็มีมาถึงจุดที่เราคิดว่าน่าจะมื่ออะไรที่ติกว่า และมากกว่าตั้งกลุ่มให้เขาเผาถ่าน ก็เลยสร้างกระบวนการความสัมพันธ์ก่อน จึงได้ให้เวลาพวกเขาได้พูดคุยกัน ทำให้พวกเขาเริ่มเปิดใจเล่าปัญหาให้เราฟัง เช่น เวลาที่เขาอยู่บ้าน พ่อแม่ไม่เคยคุยกับเขาเลย พ่อแม่ให้แต่เงินเพราะบ้านเขารวย บางครั้งที่เขามีปัญหา เขาก็ไม่รู้จะคุยกับใคร ทำให้เรารับรู้ปัญหา รับรู้ความต้องการ จึงคิดกิจกรรมต่างๆ เข้ามาเสริมอีก”

ครูอ้นเรเล่าว่านอกจากกิจกรรมเผาถ่านแล้ว ครูได้จัดให้มีการรวมกลุ่มกันในช่วงพักเที่ยงบ้าง ตอนเย็นหลังเลิกเรียนบ้าง มีการพูดคุยกันทั้งส่วนตัวและเป็นกลุ่ม บางวันก็ชักชวนกันเล่นกีฬา ปลูกสมุนไพรร่วมกันและหากิจกรรมมาร่วมกันทำเสมอ ทำให้ช่องว่างระหว่างครูและนักเรียนลดน้อยลง นักเรียนกล้าที่จะคุย กล้าที่จะปรึกษา ปัญหาส่วนตัวกับครู เมื่อนักเรียนเกิดความไว้วางใจครูมากขึ้น จึงจัดค่ายเผาถ่านที่โรงเรียน ๑ คืน (เฉพาะนักเรียนชาย) มีกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันมากมาย เช่น การทำอาหารร่วมกัน การเตรียมไม้ใส่เตา การจัดเรียงในเตา การปิด-เปิดหน้าเตา และการจุดไฟหน้าเตา

นอกจากนี้ยังมีการอบรมทักษะชีวิต นิ่งสมาธิ ๑ ชั่วโมง แล้วเสริมด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นมีกิจกรรมเพื่อผ่อนคลาย เล่นกีตาร์ ร้องเพลง เป็นต้น ในวันรุ่งขึ้นก่อนทานอาหารเช้า ครูอ้นเราจะพูดคุย สอบถามนักเรียนว่าได้ทำอะไรจากกิจกรรมนี้บ้าง หรืออีกนัยหนึ่งคือ “วงเปิดใจ” ว่าใครมีเรื่องอะไรที่จะเล่าให้เพื่อนๆ ฟัง ใครได้รับอะไรบ้าง ให้แบ่งปันกัน เพื่อให้ทุกคนได้ทบทวนตนเอง ซึ่งนักเรียนต่างผลัดเปลี่ยนกันเล่าความรู้สึก ประสบการณ์ของตนเอง รวมถึงมีบางคนสารภาพว่าทำสิ่งที่ผิดต่อครู

“มีเด็กคนหนึ่งก็บอกว่า ครูครับ ถ้าผมบอกแล้วครูอย่าโกรธผมนะครับ และอย่าไล่ผมออกจากกลุ่มนะครับ ครูก็บอกว่าไม่โกรธและไม่ไล่ออกจากกลุ่ม เด็กก็บอกว่าเมื่อคืนผมแอบสูบบุหรี่กับเพื่อนครับ เมื่อไม่ถูกว่า อีก ๓ คนก็ยกมือบอกว่าผมด้วยครับ เราเริ่มได้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กๆ กลุ่มนี้มากขึ้น ขณะเดียวกันก็คิดว่าจะทำอย่างไรดี”

เมื่อถึงกำหนดวันเผาถ่านครั้งที่ ๒ ครูจัดให้มีกิจกรรมพิเศษ คือ “เผาถ่านเผาเหล่า เผาบุหรี่ปริ” เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กเห็นโทษของยาเสพติด อบายมุข โดยเริ่มต้นด้วยการประชุมเด็กทั้งหมด ให้แต่ละคนเล่าประสบการณ์เรื่องของยาเสพติด โทษของยาเสพติดทั้งจากผู้เสพ คนขาย ชุมชน และสังคม จากนั้นนำภาพปัญหาความรุนแรงจากหน้าหนังสือพิมพ์มาให้เด็กช่วยกันคิดวิเคราะห์ถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับ

พวกเขาในอนาคต จากการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด มีการประชุมกลุ่มย่อยถึงโทษภัยของเสพติด และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล

“บางกลุ่มบอกว่า สมมุติว่าเราสูบบุหรี่วันละ ๒ มวนๆ ละ ๒ บาท ถ้า ๑ เดือน ก็ ๖๐ บาท ๑ ปี ก็ประมาณ ๗๒๐ บาท ถ้า ๑๐ ปี = ๗,๒๐๐ บาท ก็เริ่มดีใจว่าเด็กคิดได้”

ในตอนท้ายครูอ้นเรจัดให้มีการสรุปร่วมกันว่าแต่ละกลุ่มจะลด ละ เลิกยาเสพติดอย่างไร และจะช่วยเพื่อนในกลุ่มได้อย่างไร ครูจะโน้มน้าวให้เด็กเห็นข้อเสียและเป็นกำลังใจให้เด็กๆ ลุกปัญหา จากนั้นครูพาเด็กๆ ไปที่เตาเผาถ่านซึ่งไฟกำลังลุกอยู่ หยิบบุหรี่ปริพร้อมทั้งขวดเหล้า และบอกกับเด็กว่า “ลูกที่รัก ถ้าลูกยังคิดที่จะกลับไปอยากเป็นคนดีของสังคมในอนาคต อยากเป็นนักเรียนที่ดีของครูบาอาจารย์ อยากเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ ก็ให้พยายามเลิกสิ่งที่ไม่ดีเหล่านี้ โยนสิ่งที่ไม่ดีเหล่านี้เข้ากองไฟ เพื่อให้ความร้อนช่วยเผาผลาญความชั่วร้ายให้หมดไป และขอให้ทุกคนตั้งใจพยายามทำดีให้มากที่สุด พยายามอดทน อดกลั้นต่อสิ่งชั่วๆ หรือสิ่งที่จะทำให้เรากลับไปหาความไม่ดีอีก และให้ทุกคนอธิษฐานถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือ และวอนขอให้นักบุญยอห์น บัปติส เดอ ลาซาล องค์อุปถัมภ์ของโรงเรียน ช่วยปกป้องคุ้มครองพวกเราให้พ้นจากความชั่วร้ายด้วย” จากนั้นเด็กๆ ก็โยนบุหรี่ปริ เทเหล้าเข้ากองไฟ อันเป็นเสร็จสิ้นคำสัญญาที่จะลด ละ เลิก จากอบายมุขต่าง ๆ

ครูอ้นเรเล่าว่า หลังจากสิ้นปีการศึกษามีการประเมินภาพรวมของเด็กกลุ่มนี้ ทุกคนสามารถเรียนจบและเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา และมีผู้ปกครองหลายท่านเขียนจดหมายมาขอบคุณครูอ้นเร

“ปกติแล้วเด็กกลุ่มนี้มีแนวโน้มว่าจะเรียนไม่จบ แต่เมื่อเราดึงตัวเขามาร่วมกิจกรรม หลายอย่างมันสอนเขา จากที่เขาไม่ค่อยมาเรียนก็เริ่มมาเรียนมากขึ้น จากที่เรียนๆ หลับๆ เขาก็สนใจเรียนมากขึ้น เราได้จุดประกายให้เขาได้คิด คิดเป็น ซึ่งเป็นผลที่มีความหมายมาก นอกจากนี้ เด็กได้เรียนรู้กระบวนการเผาถ่าน เพราะต้องเผาทั้งคืน ต้องคำนวณเวลาว่าเริ่มเผากี่โมง เอาไม้ออกกี่โมง ปิดเตากี่โมง และถ้าจะเอาประจุไฟฟ้าทำสบู่อ่าน ก็ต้องคำนวณเวลาให้ดี เด็กจะรู้จักความรับผิดชอบ รู้จักแบ่งงานกันทำ มีการวางแผน จากกิจกรรมนี้ทำให้เด็กนำทักษะความรู้ที่ได้รับไปใช้กับเรื่องอื่นๆ ต่อไป เป็นการพัฒนาตัวเอง ตัวครูเองก็มีความสุขกับงานที่ทำ แล้วเห็นเด็กๆ ที่กลับมาช่วยโรงเรียน กลับมาช่วยน้องๆ”

“เผาถ่าน” ของเด็ก (เคย) “ไม่เอาถ่าน”

นายวิชานันต์ อัดนิวัต หรือ น้องยิม (อดีตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖/๒) เล่าถึงจุดพลิกผันของตัวเองว่า เริ่มจากครูอ้นเรซึ่งเป็นครูที่ปรึกษาชมรมคนเอาถ่านเห็นว่า “ยิม” ไม่สนใจเรียน จึงได้สอนเรื่องการทดแทนบุญคุณคุณแม่ เมื่อฟังทุกวันจึงเกิดการซบซิบ เริ่มรู้สึกอยากเป็นคนดี อยากทำอะไรดีๆ เพื่อแม่ จึงลองเข้าชมรม “คนเอาถ่าน” เพราะอยากลองทำอะไรที่เป็นชิ้นเป็นอันกับเขาบ้าง

“เชื่อไหมว่าแต่ก่อนผมไม่เคยคิดว่าผมจะเรียนจบ ม.๖ ผมไม่เคยฝันว่าผมจะได้เกียรติบัตร ม.๖ ผมมาโรงเรียนไปวันๆ มาอยู่กับเพื่อน ทำงานแค่พอให้ตัวเองรู้ว่ามิสสังกัดที่เรียน ไม่เคยคิดจะสนใจเรียน มาเรียนกินนอน ฟังอาจารย์บน จนครูอ้นเรบอกว่า “คุณใกล้จะจบแล้วนะ คุณต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น” ทำให้ผมคิดได้ว่า “เออ เราก็คือโตแล้วนะ” แล้วผมเคยกลับบ้าน เห็นพ่อแม่นั่งร้องไห้ นั่งรอผมกลับบ้าน ผมก็คิดว่าพ่อแม่อดนอนเพราะผม และสะท้อนว่าทำไมถึงต้องทำให้พ่อแม่เสียใจได้ขนาดนี้ ก็เลยทำให้คิดได้ว่า ทำไมเราไม่ทำตัวอย่างแบบครูอ้นเร ลองมาใช้เวลาเหมือนคนปกติเขาบ้าง”

“ตอนแรกผมก็สงสัยว่าการเผาถ่านจะเปลี่ยนพวกผมให้เป็นคนดีได้อย่างไร แต่แล้วก็ทำได้จริงๆ เพราะครูมีแนวคิดที่ดี ทำงานอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน เริ่มแรกครูอ้นเรจะพาพวกผมไปเข้าค่ายสัปดาห์มิตรที่ศูนย์สังคมพัฒนา จ.สระแก้ว เพื่อให้พวกเราได้เรียนรู้เรื่องการทำนา วิถีชีวิตชนบท การเผาถ่าน และการทำน้ำส้มควันไม้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน

กลับมาจากค่าย ผมรู้สึกสนิทกับเพื่อนๆ และครูมากขึ้น รู้สึกว่าเราคุยกันได้ทุกเรื่อง และเริ่มสนุกกับการทำกิจกรรม ผมเริ่มทำกิจกรรมอย่างจริงจัง เรียนรู้วิธีการเผาถ่าน ทำถ่าน และทำผลิตภัณฑ์จากถ่านกับครูอ้นเร ผมรู้สึกว่าการ

การทำกิจกรรมให้อะไรกับชีวิตมาก ไม่ใช่แค่สนุกอย่างเดียว แต่ยังให้ความรู้ที่สำคัญที่สุดคือ ผมได้เรียนรู้เรื่อง “คุณธรรม” เกี่ยวกับความสามัคคี ความอดทน และความเสียสละ เพราะเราทำงานกันเป็นหมู่คณะ ร้อยพ่อ พันแม่ เราต้องอดทน ช่วยเหลือกัน งานจะสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยความสามัคคี

ผมว่ากิจกรรมการเผาถ่านทำให้เราเรียนรู้ที่จะอยู่กับธรรมชาติ เห็นคุณค่าของสิ่งที่เราได้อยู่ นั่นคือภูมิปัญญาชาวบ้านที่เราสามารถเรียนรู้ได้ง่ายๆ จากคนในชุมชน นอกจากนี้การเผาถ่านทำให้เราได้เรียนรู้การวางแผน ทำงานอย่างเป็นขั้นตอน รู้จักแบ่งเวลา และเห็นคุณค่าของเงิน เพราะการทำงานทำให้เรารู้ว่าเราต้องทำงานหนักแค่ไหนกว่าจะได้เงินมาแลกบาท ทำให้ผมรู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงินและประหยัดเงินมากขึ้น”

ตอนนี้วิชานันต์มีเงินเก็บสำหรับใช้เป็นทุนการศึกษาในอนาคต ที่สำคัญผลการเรียนยังเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น จากเมื่อก่อนได้เกรดเฉลี่ย ๑ กว่า ตอนนี้ได้ประมาณ ๒.๑-๒.๒ อีกทั้งยังรู้สึกว่าตนเองมีความรับผิดชอบมากขึ้น รู้จักบริหารเวลา แบ่งเวลาในการเรียน การทำกิจกรรม และมีเวลามาช่วยงานที่บ้านด้วย

“ถ้าเป็นเมื่อก่อน ตอน ม.๑-๒ กลับไปบ้านก็จะซักรถเที่ยว เสเพลกลับบ้านดึก หาเพื่อน อยู่กับเพื่อนจนถึงตี ๑ ตี ๒ แล้วก็นอนไม่ช่วยงานพ่อแม่เลย แต่ตอนนี้ตั้งใจเรียน มีเวลาว่างก็จะรีบทำการบ้านก่อน กลับมาถึงบ้านก็จะออกไปช่วยแม่ขายขนมหวานที่ตลาด เสาร์-อาทิตย์ก็ไปช่วยพี่ชายที่อุรถยนต์ เพราะอยากใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่อยากทำตัวไร้ค่า ไร้สาระไปวันๆ”

จากแนวคิดในการทำกิจกรรมที่มุ่งเน้นเรื่องคุณธรรม จริยธรรมและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบกับการทำงานที่เป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน จึงไม่น่าแปลกใจเลยว่าทำไมกิจกรรมง่ายๆ อย่างการ “เผาถ่าน” จึงสามารถเปลี่ยน “เด็กไม่เอาถ่าน” ให้เป็นเยาวชนที่มี “คุณภาพ” ได้ในที่สุด

ครูปานทิพย์ สุวรรณประสิทธิ์
ครูบรรณารักษ์

- “ การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในห้องสมุดนั้น หัวใจสำคัญคือ การสร้างกระบวนการให้เด็กได้มีส่วนร่วม แล้วใช้สื่อเข้ามาให้เด็กได้คิด ได้ทำ ตามศักยภาพและเวลาที่มี . . กิจกรรมต่างๆ ที่มีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม การฝึกคิดวิเคราะห์ การลงมือทำ มีส่วนช่วยปรับเปลี่ยนอุปนิสัยเด็กได้อย่างมาก . . นอกจากเด็กๆ จะรู้จักคุณค่าของการอ่าน ยังได้รู้จักใช้ของเหลือใช้ให้เป็นประโยชน์อีกด้วย ”

ประกายความคิดในวันเริ่มต้น

ครูปานทิพย์มาอยู่ที่โรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) เป็นเวลา ๑๓ ปีแล้ว โดยรับผิดชอบส่วนงานห้องสมุด ทำหน้าที่ครูบรรณารักษ์ แม้ไม่ได้จบเอกบรรณารักษ์โดยตรง แต่ด้วยนิสัยรักการอ่านอยู่เป็นทุนเดิม ทำให้ครูมีความสุขกับการทำหน้าที่บรรณารักษ์มาตลอดระยะเวลาสิบกว่าปี

จากประสบการณ์ที่ได้คลุกคลีอยู่กับเด็กเล็ก บวกกับลักษณะนิสัยช่างสังเกต มีความละเอียดอ่อนและชอบงานประดิษฐ์ ทำให้ครูนำต้นทุนเหล่านี้มาจัดการงานห้องสมุดได้อย่างมีชีวิตชีวา โดยจะคอยสังเกตทั้งจากครูและนักเรียนที่มาใช้บริการยืมหนังสือในห้องสมุดว่าชอบหนังสือประเภทไหน ช่วงชั้นแต่ละวัยใช้หนังสืออะไรบ้าง แล้วจึงจัดบันทึกไว้เป็นข้อมูล ศึกษาหาหนังสือใหม่ๆ จากแคตตาล็อกของสำนักพิมพ์ต่างๆ อยู่เสมอ

วันหนึ่งครูปานทิพย์ได้อ่านบทความนำเสนองานวิจัยพบว่า ปัจจุบันเด็กไทยมีอัตราการอ่านหนังสือวันละไม่ถึงหนึ่งชั่วโมง ซึ่งเป็นข้อมูลที่น่าตกใจ และในฐานะที่คลุกคลีกับหนังสือและห้องสมุดซึ่งเป็นศูนย์กลางของการอ่านโดยตรง น่าจะหาวิธีแก้ปัญหาเพื่อสร้างอุปนิสัยหรือพัฒนาทักษะด้านการอ่านให้แก่เด็กเรียนมากขึ้น โจทย์ดังกล่าวทำให้ครูนำมาขบคิดอยู่เสมอ

ในปี ๒๕๕๙ ท่านอธิการประภาส ศรีเจริญ ได้นำเสนอหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่คณะครู เพื่อนำไปเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติทั้งในหน้าที่การงานและชีวิตประจำวัน ทั้งยังให้ความสำคัญในการนำมาขับเคลื่อนงานเพื่อพัฒนาโรงเรียน ตลอดจนคุณภาพของเด็กนักเรียนให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น หลายครั้งที่อธิการหยิบยกตัวอย่างการทรงงานของในหลวง มาสร้างแรงบันดาลใจให้แก่คณะครูและนักเรียน

และชักชวนให้ทุกคนหันมา “ทำความดีเพื่อพ่อ” ทำให้ครูปานทิพย์เริ่มหันมาสนใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังมากขึ้น

ขณะที่ฝ่ายงานอื่นๆ เริ่มขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครูปานทิพย์ก็เริ่มนำหลักปรัชญา มาใช้กับงานห้องสมุดที่ตนรับผิดชอบเช่นกัน

“เริ่มแรกยังไม่ค่อยเข้าใจว่างานในห้องสมุดเกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แม้จะยังสงสัยอยู่ แต่เรียนรู้ไปเรื่อยๆ ทั้งจากการอบรม การอ่าน และคำปรึกษาจากอธิการ จนเข้าใจว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่เรื่องประหยัด ไม่ใช่เรื่องเกษตร ทั้งที่ในตอนแรกเข้าใจว่าเป็นเรื่องนี้อย่างเดียว จนกระทั่งโรงเรียนได้มีการจัดอบรมเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งท่านอธิการเป็นคนริเริ่ม เพื่อให้ครูทุกคนนำมาปรับใช้ในการทำงานและชีวิตประจำวัน โดยกำหนดว่าครูต้องรู้ต้องเข้าใจในเรื่องนี้เป็นอย่างดี หากนักเรียนถามต้องตอบได้ จากนั้นมาประยุกต์ในแต่ละสาขาวิชา เราก็มาคิดกิจกรรมของเราด้วย”

แนวทางในการปฏิบัติ

หลักสำคัญในการทำงานบรรณารักษ์ต้องคำนึงถึงผู้อ่านเป็นสิ่งสำคัญ ครูต้องคำนึงว่าเด็กนักเรียนในแต่ละวัยควรอ่านหนังสือประเภทใด ฉะนั้นงานหลักของครูคือต้องเลือกและจัดหาหนังสือ รวมถึงส่งเสริมให้นักเรียนเลือกอ่านหนังสือที่มีประโยชน์และเหมาะสมกับวัย ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล รู้จักแยกแยะเรื่องราวที่อ่านได้ และส่งเสริมให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เห็นคุณค่าของเวลา

การบริหารจัดการห้องสมุด ไม่ได้จบลงเพียงการจัดหาหนังสือมาให้เด็กเรียนอ่านเท่านั้น แต่สิ่งสำคัญคือการรักษาหนังสือให้อยู่ยาวนานที่สุดเพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสอ่านด้วย ซึ่งเรื่องหนังสือหาย หนังสือชำรุด เป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เลย ครูปานทิพย์เล่าว่าทุกเดือนจะมีหนังสือที่ต้องซ่อมแซมเสมอ

“เราก็มั้ทั้งระบบป้องกันและแก้ไข คือ หนังสือเล่มไหนเป็นแบบติดกาวหลุด ขาดง่าย ก็จะเย็บไว้ก่อนกันหลุด ส่วนการซ่อมนั้นยากหน่อย เพราะต้องใช้การตอก แล้วร้อยเชือก แต่สมัยนี้ง่ายขึ้นมากเนื่องจากหนังสือที่พิมพ์ออกมามีขนาดเล็กๆ บางๆ เวลาซ่อมเพียงแต่ใช้แม็กเย็บก็ใช้ได้แล้ว”

อย่างไรก็ดี ครูปานทิพย์บอกว่า การใช้สองวิธีนี้ล้วนมีค่าใช้จ่ายและเสียเวลา มาก ดังนั้น วิธีที่ดีที่สุดที่จะทำให้การแก้ปัญหาเกิดความยั่งยืนคือ **การปลูกฝังให้นักเรียนรักและเห็นคุณค่าของหนังสือ**

“เราต้องปลูกฝังให้นักเรียนถนอมหนังสือให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จากพี่สู่น้อง ใครที่ทำหนังสือชำรุด ครูจะไม่ดูค่าว่ากล่าว หากแต่ใช้วิธีบอกกล่าวและชี้ให้เห็นว่าคนที่รออ่านหนังสือต่อจากเรายังมีอยู่มากมาย หากเราไม่รักษาคนอื่นๆ ก็ไม่มีโอกาสที่จะอ่านงานเขียนดีๆ ดังนั้นเราต้องคิดไว้เสมอว่าหนังสือทุกเล่ม เป็นของส่วนรวม แต่ต้องรักษาเหมือนของส่วนตน จากนั้นครูจะให้เด็กนักเรียนซ่อมหนังสือเล่มนั้นๆ ด้วยตัวเอง หรือหากเป็นการชำรุดโดยที่ไม่ได้ตั้งใจก็ต้องบอกเจ้าหน้าที่ทันที เพื่อที่จะแก้ไขซ่อมแซมได้ทัน เพราะส่วนใหญ่ถ้าหลุดแล้วบางหน้าจะหายไปเลย”

นอกจากปลูกฝังให้นักเรียนรักษาและซ่อมแซมหนังสือแล้ว ครูยังจัดกิจกรรมสอนทำที่คั่นหนังสือในช่วงพักกลางวันอีกด้วย ทั้งนี้เพราะมีหนังสือที่น่าสนใจจำนวนมากที่เสียหายเพราะการพับหนังสือ โดยครูจะให้นักเรียนนำกระดาษ และวัสดุเหลือใช้มาสอนและฝึกให้นักเรียนตกแต่งที่คั่นหนังสือให้สวยงาม เป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งที่ทำให้เด็กใช้ที่คั่นหนังสือกันมากขึ้น

ใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ ช่วยหันหลักคิด

ขณะที่โรงเรียนคิดฐานการเรียนรู้ และกิจกรรมต่างๆ ขึ้นมา ครูปานทิพย์ได้ศึกษาวิธีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในงานห้องสมุด โดยเริ่มคิดกระบวนการทางกิจกรรมที่จะสามารถดึงเด็กเข้ามาในห้องสมุดก่อน จากเดิมที่เคยคิดว่าห้องสมุดน่าจะเป็นสถานที่เงียบสงบ เพื่อให้นักเรียนอ่านหนังสืออย่างมีสมาธิ แต่ครูกลับมองว่า หากเด็กอ่านหนังสือเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ไม่ได้ถูกกระตุ้นให้เกิดจินตนาการ อาจทำให้การอ่านไม่ได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ จึงจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ เพื่อใช้เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแสดงออก เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เช่นกัน

ชุมนุมบรรณารักษ์น้อย

ชุมนุมบรรณารักษ์น้อยเป็นการรวมตัวของนักเรียนที่รักการอ่านและเข้ามาช่วยครูดูแลห้องสมุดของโรงเรียน นอกจากเด็กๆ จะฝึกหน้าที่การเป็นบรรณารักษ์แล้ว ยังมีกิจกรรมสร้างสรรค์กิจกรรมอีกมากมาย เช่น กิจกรรมเล่านิทานพี่สอนน้อง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องและสร้างทัศนคติที่ดีต่อห้องสมุดและการอ่าน ครูปานทิพย์เล่าว่า กิจกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นจากการที่ครูได้ไปศึกษาดูงานในที่ต่างๆ พบว่าการใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ไม่ใช่เล่าให้ฟังอย่างเดียว แต่จะจัดให้มีการรอบรมการประกวด และสรุปเนื้อหามาตั้งคำถามกับผู้ฟัง เมื่อครูนำแนวคิดนี้มาเสนอพูดคุยกับเด็กๆ ในชุมนุมบรรณารักษ์น้อย เด็กๆ ก็อยากทำบ้าง จึงมาช่วยกันคิดว่าในกลุ่มของตัวเองจะสามารถประยุกต์วิธีการต่างๆ เหล่านี้มาจัดกิจกรรมได้อย่างไร

หลังจากที่เด็กๆ ได้คิดรูปแบบวิธีการแล้ว สรุปได้ว่าจะจัดให้มีกิจกรรมทุกวันศุกร์ เพื่อเตรียมตัวฝึกซ้อมในวันจันทร์-พฤหัสบดี ทั้งนี้แต่ละสัปดาห์นักเรียนจะเตรียม

นิทานไว้เล่าสองเรื่อง เนื้อหาจะเน้นการสอนคุณธรรมง่ายๆ ที่เหมาะกับน้องๆ ชั้นอนุบาลและเด็กเล็ก ซึ่งอาจแฝงไว้ด้วยคติสอนใจที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน เช่น การช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน ความมีน้ำใจต่อเพื่อนๆ ความกตัญญูรู้คุณ รวมถึงการสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การทานข้าวหมดจาน การรู้จักใช้สิ่งของ ถนอมรักษาของใช้ เป็นต้น โดยเรื่องราวมาจากหนังสือในห้องสมุด อินเทอร์เน็ต หรือจากที่นักเรียนคิดกันเอง เมื่อนักเรียนรุ่นพี่เล่านิทานจบ จะมีการพูดคุยกับน้องๆ ในลักษณะใกล้ชิดเป็นธรรมชาติ เช่น น้องชอบตัวละครไหนมากที่สุด เพราะอะไร ทำให้ได้รู้จินตนาการเด็กของแต่ละคนว่าไม่เหมือนกัน หากมีคติเตือนใจก็จะสอนน้องๆ ไปด้วย

สิ่งที่พี่ๆ ได้เรียนรู้คือ การรู้จักวางแผนก่อนเล่านิทาน รู้จักความพอประมาณในการใช้เวลาในการเล่า หรือการมีเหตุผลว่าทำไมถึงเลือกเรื่องนั้นๆ มาเล่าให้น้องๆ ฟัง ส่วนเรื่องการสร้างภูมิคุ้มกันก็จะเลือกเรื่องที่สอดแทรกคุณธรรมที่สอนทั้งตนเองและผู้อื่นได้ การรู้จักแบ่งงานกันทำ บางครั้งอาจต้องดัดแปลงเนื้อหาให้เด็กเล็กเข้าใจได้ สรุปให้ได้เนื้อหาแบบกระชับรัดกุม ไม่ยากจนเกินไปที่น้องจะคิดตามได้ เป็นต้น

กิจกรรมหนังสือเล่มเล็ก

กิจกรรมหนังสือเล่มเล็ก เกิดจากแนวคิดของครูปานทิพย์ที่ต้องการให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการเขียน “เริ่มแรกครูคุยกับเด็กในชุมนุมว่า เราน่าจะนำความรู้ที่ได้จากการอ่านมาเผยแพร่ให้เพื่อนๆ จึงคิดโครงการหนังสือเล่มเล็กขึ้นโดยเชื่อมโยงกับชมรม และชุมนุมอื่นๆ ที่ฝึกให้นักเรียนทำกันอยู่แล้ว อาทิ ชุมนุมห้องสมุด ชมรมโลกสวยด้วยมือเรา ชุมนุมรักการอ่าน นำหนังสือมาวางในมุมห้องสมุด”

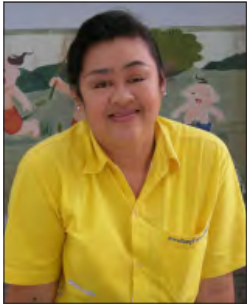
การทำหนังสือเล่มเล็กเป็นการฝึกทักษะการเขียน การสะกดคำ การเรียบเรียงประโยค การจับใจความสำคัญ ซึ่งครูปานทิพย์มองว่าจะช่วยเพิ่มกระบวนการคิดที่เป็นระบบ และเชื่อมโยงความคิดได้อย่างดี นอกจากนั้นยังมีประโยชน์ในแง่การพบปะ การนำมาบันทึกเกร็ดความรู้ บันทึกช่วยจำของนักเรียนด้วย และส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิด และบันทึกเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน การนำวัสดุเหลือใช้มากลับมาสร้างประโยชน์ การเห็นคุณค่าของกระดาษ และการสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการบันทึกความสัมพันธ์ที่รุ่นน้อง

“ผลที่ได้คือ เด็กๆ มีการตอบรับดีมาก มาถามว่าหนังสือทำอย่างไร ซึ่งครูให้รุ่นพี่ที่ทำเป็นกันแล้วมาช่วยสอนน้องๆ รวมกันเป็นกลุ่ม และขยายสู่ห้องเรียน ตลอดจนคุณครูสอนศิลปะและการงาน ซึ่งอย่างน้อยจะให้นักเรียนทำขึ้นมาคนละ ๑ เล่ม สำหรับเด็กช่วงชั้นที่ ๑ จะให้เด็กทำกระดาษหน้าเดียว โดยเลือกเรื่องที่เด็กๆ สนใจมากที่สุดก่อน ส่วนเด็กโตขึ้นมาหน่อยอาจทำแบบบ๊อบ-อัฟ เด็กๆ ต่างช่วยกันหาอุปกรณ์วัสดุเหลือใช้ โดยที่เราไม่ต้องซื้อ กิจกรรมนี้ครูจะเน้นเรื่องความพอประมาณ โดยเฉพาะการหาเศษวัสดุมาใช้ ไม่จำเป็นต้องหากระดาษสวยๆ เอาเศษกระดาษมาประยุกต์ใช้ก็ได้ เปรียบเทียบให้เด็กฟังว่า บางครั้งเราอ่านหนังสือที่หน้าปกสวย แต่เนื้อหาไม่เหมาะสมก็ไม่มีประโยชน์อะไร หลังๆ เด็กจะรู้เลยว่าเวลาเจอกระดาษ วัสดุอะไรก็จะเอามาให้ครูเก็บไว้ที่ห้องสมุด”

ครูปานทิพย์ กล่าวว่า ด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่มีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม การฝึกคิดวิเคราะห์ การลงมือทำ มีส่วนช่วยปรับเปลี่ยนอุปนิสัยเด็กได้อย่างมาก โดยเฉพาะเด็กเกรงที่ไม่ค่อยสนใจเข้าห้องสมุด ที่มักเข้ามาทวงหรือป่วนเพื่อนๆ ก็เกิดความสนใจร่วมทำกิจกรรม บางคนเริ่มหยิบจับหนังสือมาอ่าน บางคนมีเศษกระดาษห่อของขวัญ ก็นำมาบริจาคให้ห้องสมุด เพราะเด็กได้เรียนรู้ว่ากระดาษวัสดุแบบไหนที่จะใช้ทำสมุดเล่มเล็กได้ นอกจากเด็กๆ จะรู้จักคุณค่าของการอ่าน ยังได้รู้จักใช้ของเหลือใช้ให้เป็นประโยชน์อีกด้วย

กิจกรรมที่ทำขึ้นเหล่านี้ส่งผลให้บรรยากาศในห้องสมุดเปลี่ยนแปลงไป เด็กเริ่มเข้าห้องสมุดมากขึ้น เด็กเริ่มอ่านหนังสือ เด็กเริ่มมาถามหาหนังสือเล่มใหม่ๆ มีวงพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นว่าเพื่อนๆ กำลังอ่านเรื่องอะไร คนที่อ่านเรื่องเกี่ยวกับสัตว์จะมีการถามไถ่เพื่อนๆ ว่าที่บ้านแต่ละคนมีสัตว์เลี้ยงอะไรบ้าง เกิดความสนุกสนาน ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ทำให้ห้องสมุดกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ และมีชีวิตชีวาขึ้นมาก

ครูรุ่งทิพย์ โกลลำนันท์

หัวหน้าช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) และเลขานุการฝ่ายวิชาการ

“ ในชั่วโมงการสอน เราไม่บอกเด็กว่าวันนี้ครูจะสอนเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเด็กไม่ฟังแน่ๆ เพราะเป็นเรื่องที่ไม่ได้อยู่ในความสนใจของเด็ก สำหรับนักเรียนแล้ว หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องน่าเบื่อ ไม่ทันสมัย ครูต้องคิดให้ออกว่าจะสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงไปใน การเรียนการสอนอย่างไร เพื่อไม่ให้นักเรียนสะดุด ”

ประกายความคิดในวันเริ่มต้น

ครูรุ่งทิพย์รับผิดชอบการสอนวิชาคอมพิวเตอร์ ชั้น ม.๓ เล่าถึงจุดเริ่มต้นของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเรียนการสอนของตนเองว่า เริ่มขึ้นเมื่อปี ๒๕๔๙ เมื่อหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถูกนำมาใช้เป็นนโยบายของโรงเรียน จึงเป็นโจทย์ให้ครูทุกคนต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจ

ครูรุ่งทิพย์เริ่มต้นเรียนรู้ภายหลังจากการไปอบรมที่กรุงเทพฯ ด้วยการเข้าไปหาความรู้ที่ www.sufficiencyeconomy.org ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากสไลด์ประกอบคำบรรยายของ ดร.ปรียานุช พิบูลสรารุช หัวหน้าโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เมื่อศึกษาบ่อยเข้าทำให้เกิดความเข้าใจขึ้นทีละเล็กละน้อย จึงได้ทุ่มเทเวลาหลังเลิกงาน ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมและค่อยๆ นำความรู้เท่าที่มีอยู่ ณ เวลานั้นไปสอดแทรกในชั่วโมงเรียน โดยยังไม่มีแผนการเรียนการสอน แต่ตอนนั้นเข้าใจแล้วว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้หมายถึงการทำสวน ทำการเกษตร ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ หรือการเก็บออมเงินเพียงอย่างเดียว แต่แท้จริงแล้วหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิด สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังนักเรียนให้ใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ยืนบนทางสายกลาง และให้สามารถนำความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขยายผลไปสู่ชีวิตประจำวันของตัวเอง และคนใกล้ชิดได้อย่างเข้าเนื้อเข้าตัว

แนวทางในการปฏิบัติ

“ในช่วงเวลาการสอนเราไม่บอกเด็กว่าวันนี้ครูจะสอนเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเด็กไม่ฟังแน่ๆ เพราะเป็นเรื่องที่ไม่ได้อยู่ในความสนใจของเด็ก สำหรับนักเรียนแล้วหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องน่าเบื่อไม่ทันสมัย ครูต้องคิดให้ออกว่าจะสอดแทรกหลักปรัชญาฯ ลงไปในการเรียนการสอนอย่างไรเพื่อไม่ให้ นักเรียนสะดุด”

ครูรุ่งทิพย์เล่าว่าตนใช้วิธีพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับนักเรียน โดยหยิบยกสถานการณ์เล่าเป็นเรื่องเล่าให้นักเรียนฟังร่วมกัน เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่การวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการนำตัวอย่างจากประสบการณ์จริงมาเล่าให้ฟัง

ถ้าจะสอนเรื่อง **“ภูมิคุ้มกัน”** ครูจะหยิบยกเรื่องใกล้ตัวและเป็นประโยชน์กับเขา เช่น เด็กบางคนไม่ใส่ใจการเรียน ไม่จัดเตรียมตารางสอน หลงลืมอุปกรณ์ ครูจะอาศัยจังหวะแบบนี้สอนเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าพฤติกรรมกรรมกรรมของสำคัญเช่นนี้เป็นเพราะ **“ขาดภูมิคุ้มกัน”** ที่มีสาเหตุหลายปัจจัยคือ ไม่สนใจและไม่จดงานตามที่ครูสั่ง ไม่จัดตารางสอน ทำให้ไม่รู้วิชาคอมพิวเตอร์สัปดาห์นี้ต้องใช้อะไรบ้าง และเมื่อมีนักเรียนย้อนถามว่าภูมิคุ้มกันคืออะไร ตรงนี้เป็นช่องทางให้ครูได้มีโอกาสนขยายความเชื่อมโยงไปในเรื่องอื่นๆ หลากๆ ตัวอย่าง ทำให้นักเรียนเกิดความชัดเจนมากขึ้น เด็กบางคนมักมีคำถามมาถามครูบ่อยครั้ง ไม่เว้นแม้แต่เรื่องการใช้ชีวิตในครอบครัว ความรัก ความอบอุ่นในบ้าน ว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปเกี่ยวข้องกับได้อย่างไร ครูจึงยกตัวอย่าง **“ความพอประมาณ”** ในเรื่องของเวลาที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องมีให้แก่กัน พ่อแม่ต้องมีเวลาหลังเลิกงานให้ลูก ลูกก็เช่นเดียวกัน ต้องแบ่งเวลาหลังเลิกเรียนทำการบ้าน แล้วกลับมาอยู่กับพร้อมหน้า ไม่ใช่เที่ยวเตร่อยู่กับเพื่อน หากทุกคนมีเวลาให้แก่กัน ได้พูดคุยเล่าสู่กันฟังว่าที่โรงเรียนเป็นอย่างไร การเรียน

เป็นอย่างไร สายใยรักในครอบครัวจะเหนียวแน่น เป็น **“ภูมิคุ้มกัน”** ให้ตัวเด็กมีจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่ไปติดเพื่อน ไม่ติดเกม ไม่ติดสิ่งเสพติด

ด้าน **“คุณธรรม”** ที่เห็นเด่นชัดและครูสามารถเชื่อมโยงเข้าสู่วิชาคอมพิวเตอร์คือ เรื่องการมีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียน ซึ่งครูเองก็ต้องรณรงค์หรือเหตุการณ์เฉพาะ เพื่อใช้เป็นกรณีศึกษาให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปพร้อมๆ กับยกตัวอย่างกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นภายในห้องคอมพิวเตอร์ให้ฟังว่า วันนั้นขณะที่เด็กนักเรียนกำลังนั่งทำงานตามที่ครูสั่งอยู่นั้น ปรากฏว่าเครื่องเบอร์ ๔๐ เสีย เพื่อนนักเรียนที่ทำงานเสร็จแล้วลุกออกจากที่นั่งเพื่อหลีกเลี่ยงให้เพื่อนใช้คอมพิวเตอร์ต่อโดยไม่ต้องรอให้ใครบอก โอกาสนี้ครูได้ชื่นชมความมีน้ำใจของเขาต่อหน้าเพื่อนคนอื่นว่า วันนี้นู๋ได้แสดงความมีคุณธรรม รู้จักแบ่งปัน มีน้ำใจกับผู้อื่น ถือเป็นตัวอย่างที่ดีตรงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สเปกเครื่องฯ จุดประกายเรื่องการเรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสอดแทรกให้เด็กได้เรียนรู้ ความยากอยู่ที่การเขียนแผนการเรียนการสอน โดยเฉพาะเมื่อทำนอริการประสานกับสำนักวิชาให้ครูแต่ละสาระวิชาตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้ในรายวิชานั้นๆ

“คิดไม่ออกว่าจะเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปสอดแทรกในวิชาคอมพิวเตอร์ได้อย่างไร”

ระหว่างที่ใช้เวลาใคร่ครวญอยู่นั้นเอง ลูกศิษย์คนหนึ่งซึ่งปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๔ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีได้มาขอคำปรึกษาว่า เขาอยากได้คอมพิวเตอร์เอาไว้ทำงานและค้นหาความรู้ทางอินเทอร์เน็ตสักเครื่อง กลัวพอจะไม่ซื้อให้เพราะคอมพิวเตอร์มีราคาแพง ประโยคดังกล่าวได้จุดประกายความคิดให้ครูรุ่งทิพย์มองเห็นแนวทางในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดแทรกลงแผนการเรียนการสอน

โครงการ **“สเปกนี้มาใช้จัง”** เป็นการจำลองเหตุการณ์ในบริษัทแห่งหนึ่งที่มีแผนจะซื้อคอมพิวเตอร์ ๑ เครื่องไว้รองรับการใช้งาน ในบริษัทที่กำลังจะตั้งขึ้น โดยให้นักเรียนจับกลุ่มๆ ละ ๔-๕ คน และให้ทุกคนเป็นหุ้นส่วนในการซื้อคอมพิวเตอร์ โดยครูจะให้ทุกคนวิเคราะห์ตัวเองจากสภาพความเป็นจริงในครอบครัวว่ามีความสามารถร่วมหุ้นกับเพื่อนได้มากน้อยอย่างไร ในระหว่างการระดมความคิดของนักเรียนในกลุ่ม ครูจะให้อิสระเขาได้คิดเองว่าจะเลือกคุณสมบัติคอมพิวเตอร์ไว้รองรับงานประเภทใด จากนั้นจึงให้วิเคราะห์ฐานะทางการเงินของตัวเอง โดยให้อิงจากความเป็นจริง โดยครูทำหน้าที่เป็นเพียงพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำอยู่ห่างๆ

“มีเด็กนักเรียนบางกลุ่ม มีสมาชิกทั้งหมด ๕ คน แต่มีเพียง ๔ คนเท่านั้นที่มีศักยภาพในการร่วมหุ้น จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท มีสมาชิกคนเดียวที่ไม่สามารถนำเงินมาลงได้เนื่องจากฐานะทางบ้านไม่ค่อยสู้ดีนัก ครูจึงดึงเอาจุดนี้มาเป็นตัวแปรสำคัญให้กลุ่มได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และขยายผลออกไปให้นักเรียนกลุ่มอื่นๆ ได้ทราบด้วยว่าการที่นักเรียนคนหนึ่งไม่ได้ลงหุ้นก็ไม่ได้หมายความว่าเขาจะช่วยเรื่องอื่นไม่ได้ สิ่งที่ครูมองเห็นจากนักเรียนคือทุกคนได้นำ **“หลักคุณธรรม”** มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา ไม่คิดตำหนิเพื่อน แต่กลับเกิดความเห็นอกเห็นใจเพื่อนที่ไม่มีเงินมาลงหุ้น ส่วนนักเรียนคนนั้นก็รู้จัก **“ความพอประมาณ”** ว่าเมื่อไม่มีเงินมากพอที่จะลงหุ้นด้วยก็เลือกที่จะไม่สร้างภาระให้กับตนเอง”

หลังจากแต่ละกลุ่มได้ข้อสรุปจากในห้องเรียนแล้ว ขั้นตอนต่อไปครูรุ่งทิพย์จึงให้นักเรียนลงไปเก็บข้อมูลจริงจากร้านจำหน่ายคอมพิวเตอร์ใกล้บ้าน โดยนักเรียนค้นหาความรู้เกี่ยวกับสเปกคอมพิวเตอร์ที่ต้องการอย่างละเอียด ซึ่งสอดคล้องกับเงื่อนไขความรู้ เพื่อให้นักเรียนเลือกสเปกเครื่องได้ตรงตามจุดประสงค์การใช้งานและไม่เกินไปจากวงเงินที่ได้ลงหุ้นไป เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน ส่วนผลงานของกลุ่มที่ดีที่สุด ครูจะนำมาแสดงเป็นตัวอย่างและให้เจ้าของผลงานออกมาอธิบายหลักการ พร้อมสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๓ หัว ๒ เงื่อนไขลงไปในคำอธิบายด้วย

การน้อมนำหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง
มาใช้ในกลุ่มผู้เรียน

นางสาวสิรัตน์ มิ่งศูนย์

นักเรียนชั้น ม.๖ (ปีการศึกษา ๒๕๕๓)

“ แม้ว่าจะเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
จนนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้
แต่การเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ผ่านตัวหนังสืออย่างเดียว
คงไม่ทำให้เกิดความเข้าใจได้
การทำกิจกรรมเป็นส่วนสำคัญ
ที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ”

นางสาวสิรัตน์ มิ่งศูนย์ นักเรียนชั้น ม.๖ สายวิทย์-คณิต นักเรียนทุนโรงเรียนลาซาลจันทบุรีเล่าว่า รู้จักหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นทางการตอนเรียนอยู่ชั้น ม.๓ ที่ผ่านมา วสิรัตน์ได้ยินเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกวัน และลงมือปฏิบัติจนเกิดความเคยชิน ไม่เคยต้องมานั่งท่องจำเนื้อหา เพราะซึมซับด้วยวิธีการเรียนรู้จากการมีประสบการณ์จริงและจากการอ่านหนังสือ หรือการรณรงค์ในโรงเรียน ซึ่งทางโรงเรียนเองก็จะมีการประชาสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องหลังเคารพธงชาติเสร็จ รวมไปถึงชั่วโมงโฮมรูม และในชมรมต่างๆ ล้วนพูดถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งสิ้น วสิรัตน์เป็นอีกคนหนึ่งที่ถูกคัดเลือกให้เป็นนักเรียนแกนนำขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน

นักเรียนทุกคนที่โรงเรียนลาซาลฯ จะได้เรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงกับการออมทรัพย์ นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังได้สอนให้เรียนรู้การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายผ่านวิชาสังคม เพื่อให้ทราบว่าตนเองมีค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง

ทุกวันนี้สิรัตน์เก็บออมเงินจนติดเป็นนิสัย วันจันทร์มาถึงโรงเรียนก็เก็บเลขที่เดียว ๕ บาท ถ้าวันไหนไม่ได้ฝากเงินจะรู้สึกเหมือนขาดอะไรไปสักอย่าง ปกติเงินออมคือเงินที่เราเหลือมาจากการใช้จ่ายพอทำไปทุกวันจึงกลายเป็นเงินที่ไม่ได้เหลือจากการใช้จ่าย แต่เราตั้งใจหยุดกระปุกที่ทำนอกริการประกาศแจกให้นักเรียนทุกคนในวันเด็ก วันละ ๑ บาท บางสัปดาห์เงินค่าขนมเหลือมากก็อาจจะไม่ขอเงินพ่อแม่ หรืออยากได้อะไรก็ซื้อด้วยเงินของเราเอง “พอได้เรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วทำให้รู้สึกเกรงใจ สำนึกในพระคุณ ไม่กล้ารบกวนขอเงินซื้อเสื้อผ้าเหมือนก่อน เพราะเป็นของที่ไม่เกี่ยวกับการเรียน”

ใช้ความพอเพียงขับเคลื่อนทูปಿನ်มเบอร์วัน

ชมรมทูปಿನ်มเบอร์วันเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาให้สมาชิกห่างไกลจากยาเสพติด โดยการชักชวนให้หันมาทำกิจกรรมพัฒนาตนเอง เช่น การทำผ้าบาติก การสานหมวก เป็นต้น และทางชมรมได้จัดตั้งฝ่ายเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นมาเคลื่อนไหวให้สมาชิกได้ทำกิจกรรม นอกจากจะได้ความรู้ในการประกอบอาชีพแล้ว ยังเป็นการฝึกทักษะด้านฝีมือแรงงานด้วย

ครั้งหนึ่งมีเจ้าหน้าที่จากกระทรวงศึกษาธิการเดินทางมาสำรวจโครงการทูปಿನ်มเบอร์วันระดับประเทศ ทางโรงเรียนไม่ทราบว่าเป็นหน้าที่จะสอบถามเรื่องอะไรบ้าง แต่ขณะที่กำลังอธิบายกระบวนการดำเนินงานของกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่นั้น ท่านก็พูดขึ้นว่าเดินทางตรวจสอบโรงเรียนทั่วประเทศแล้วยังไม่พบคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงในโครงการทูปಿನ်มเบอร์วันเลย เพิ่งจะมีโรงเรียนหลายๆ ที่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้และได้กำหนดให้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นส่วนหนึ่งของชมรมทูปಿನ်มเบอร์วัน อาจารย์คิดว่าทูปಿನ်มเบอร์วันนั้นคนละเรื่องกับเศรษฐกิจพอเพียง เพราะทูปಿನ်มเบอร์วันนั้นเกี่ยวข้องกับการต่อต้านยาเสพติด ส่วนเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่อง ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข

วลีรัตนจึงกล่าวชี้แจงว่า ถ้าทุกคนใช้หลัก ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข คือทุกคนมีเหตุผล มีความพอประมาณ มีภูมิคุ้มกัน มีคุณธรรม มีความรู้ในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ตรงนี้ก็คือ “ภูมิคุ้มกัน” ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการป้องกันไม่让孩子เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด การเข้าร่วมกิจกรรมในชมรมฯ เราจะให้ความรู้เรื่องโทษและพิษภัยจากยาเสพติดให้เด็กทำความเข้าใจอย่าง “เป็นเหตุเป็นผล” เมื่อมีความรู้ความเข้าใจแล้วเด็กก็จะไม่กล้าเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ ในฐานะรุ่นพี่ที่มีโอกาสได้ทำกิจกรรมและมีความรู้ในเรื่องนี้มาพอสมควร หน้าที่ของเราคือการสร้างความตระหนัก “สร้างภูมิคุ้มกัน” และ “ให้ความรู้” กับน้องๆ และเจ้าหน้าที่

อาจารย์ท่านนั้นก็เห็นด้วยและยอมรับว่าชมรมทูปಿನ်มเบอร์วันกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถไปด้วยกันได้จริงๆ

“พี่คะ หนูมาทำกิจกรรมทูปಿನ်มเบอร์วันแล้วผลการเรียนหลุดของพี่ตกไหม?” นี่เป็นคำถามยอดฮิตที่ได้ยิน พอเราบอกว่าการเรียนของเราไม่ตก น้องๆ ก็จะมีชมว่าเราเก่ง และจะสอบถามว่าเรามีวิธีการอย่างไร เราเองก็เล่าประสบการณ์การเข้าค่ายปีแรกๆ ให้น้องๆ ฟังว่า ปีแรกหลังกลับจากค่ายช่วงนั้นเรียนไม่ทันเหมือนกัน โชคดีที่ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวตั้ง แล้วเริ่มลำดับความสำคัญของสิ่งรอบตัว ก่อนที่จะวางแผนแบ่งเวลาให้ชัดเจนเหมือนเป็นตารางสอนขึ้นมากำหนดว่า วันนี้จะทำอะไรบ้าง และจะใช้เวลาเท่าไร กันตัวเองลับสน สิ่งสำคัญต้องขยันมากกว่าเพื่อนอีก ๑๐ เท่า ตรงไหนไม่เข้าใจก็เดินไปถามครู ให้ครูสอนให้ใหม่ ผลการเรียนจึงออกมาดี เกรดเฉลี่ยประมาณ ๓.๘-๓.๙ เหมือนเดิม

การสอนน้องๆ เราจะสอนตรงๆ ไม่ได้ว่าน้องต้องใช้ “เศรษฐกิจพอเพียง” เพราะบางโรงเรียนไม่ได้สอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงในหลักสูตรการเรียน น้องจึงไม่เข้าใจความหมายของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การให้คำปรึกษาจึงต้องพูดให้เข้าใจว่า ๗ วันในค่ายเรามาทำกิจกรรมพัฒนาทักษะและเรียนรู้ด้านต่างๆ แต่ทำให้เราเรียนตามเพื่อนไม่ทัน เราต้องยึด “หลักคุณธรรม” ขยัน ซื่อสัตย์กับตัวเอง ไม่เอาเวลาไปแชทหรือเล่นเกม น้องต้องมี “ความพอประมาณ” ในเรื่องเวลา ต้องรู้จักวางแผนอย่างรอบคอบ กำหนดว่าเราจะอ่านหนังสือวิชาไหนกี่นาทีก็ชั่วโมง เราจะต้องทำการบ้านวิชาอะไรในเวลาใด และคิดว่าด้วยเหตุใดจึงทำเช่นนั้น

โครงการวิทยาศาสตร์พอเพียง

ช่วงที่กำลังเรียนอยู่ ม.๔ วลีรัตน์ส่งผลงานสบู่มะละกอ โครงการวิทยาศาสตร์เข้าแข่งขันงานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนได้รางวัลชนะเลิศอันดับ ๓ จาก ๑๖ โรงเรียนทั่วประเทศที่เข้าประกวด สร้างความภาคภูมิใจให้กับตนเอง เพื่อนในทีม ครูอาจารย์ และผู้ปกครองเป็นอย่างมาก และกล่าวพูดได้เต็มปากว่าเธอได้รางวัลที่ ๓ มาจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะยึดเป็นแนวทางและกำหนดทิศทางการเรียนและการทำโครงการ ถ้าถามคำถามเดิมๆ ว่า โครงการวิทยาศาสตร์สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร วลีรัตน์กล่าวว่าสิ่งที่ทำอยู่สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงทุกอย่าง เพราะเรารู้ว่าเราทำเพราะอะไร แรงจูงใจที่ทำให้เธอเลือกทำโครงการผลิตสบู่มะละกอ “เหตุผล” เพราะรู้สึกประทับใจในคุณค่าของสมุนไพร ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัว แต่คนไทยในปัจจุบันไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของสมุนไพรไทย แต่หันไปให้ความสำคัญกับการใช้สารเคมีแทน ประการต่อมาคือ การใช้วัตถุดิบที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นสามารถประหยัดเงินทุน ไม่ต้องเสียค่าสารเคมีที่มีราคาสูง เธอจึงรวมกลุ่มกับเพื่อนๆ สอบถามว่าบ้านใครมีอะไรบ้าง เพื่อนก็บอกว่าที่บ้านมีมะละกอเงาะ มังคุด ที่สามารถนำมาใช้ได้โดยไม่ต้องซื้อหา เวลาเราทำงานก็ไม่ต้องใช้เงินมากซึ่งตรงกับ “หลักพอประมาณ” นี่คือเหตุผลที่เลือกมะละกอเป็นวัตถุดิบหลัก อีกทั้งเรามี “ความรู้” เดิมจากฐานสมุนไพรอยู่แล้วว่าสมุนไพรตัวไหนมีประโยชน์อย่างไร ความรู้อย่างนั้นก็หาเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต

ในการค้นคว้าหาความรู้ประกอบ เพื่อตัดสินใจอย่างเป็นเหตุเป็นผล เช่น การหาข้อมูลทำให้ค้นพบว่ามะละกอมีประโยชน์กับร่างกาย เพราะยางในเนื้อมะละกอมีสารเคมีชื่อ “ปาเปอิน” ที่มีประโยชน์ในการย่อยสลายโปรตีนในร่างกายบางชนิด และสารปาเปอินยังสามารถนำไปหมักเนื้อได้ด้วย ซึ่งหากนำมาใช้กับร่างกายคน ปาเปอินที่อยู่ในเนื้อมะละกอจะช่วยในการจัดเซลล์ผิว ผลการทดลองมะละกอ ๓ สายพันธุ์ คือ โคโค แยกดำ และ

พันธุ์พื้นเมือง ทำให้ทราบว่าพันธุ์แยกดำที่ดีที่สุด มีค่า PH ที่เหมาะสมสำหรับทำสบู่ ส่วนอีก ๒ สายพันธุ์มีฤทธิ์เป็นกรดหรือเบสไม่เหมาะกับการนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์สำหรับผิว หลังผลิตได้สบู่มะละกอแล้วต้องมีการสุ่มทดลองใช้ที่มือเพื่อให้ทราบว่า ผู้ใช้เกิดอาการแพ้หรือไม่เพื่อเป็น “ภูมิคุ้มกัน” ในเรื่องการเก็บข้อมูลการผลิตที่สามารถลดความผิดพลาดลงได้

นอกจากนี้ในการวางแผนเธอยังได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามากำหนดเป็นแผนการทำงานและการเรียนได้อย่างลงตัว เริ่มที่ “ความพอประมาณ” คิดวางแผนแบ่งเวลาว่าหลังเลิกเรียนในแต่ละวันต้องทำการบ้านให้เสร็จก่อนจึงจะใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ด้วยการสังเกตสิ่งที่กำลังทดลอง ซึ่งการสังเกตถือเป็น “ภูมิคุ้มกัน” ในการทำงาน มีการวางแผนการทำงานล่วงหน้า ด้วยการยึด “เงื่อนไขคุณธรรม” มีความอดทน ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีน้ำใจต่อเพื่อนร่วมงาน ในข้อนี้คิดว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องมีเพราะอยู่ในตัวเราอยู่แล้ว แต่มักจะไม่ได้นำมาใช้ ส่วน “มิติล้างแวล้อม” นำมาใช้ในเรื่องการเลือกใช้มะละกอปลอดสารพิษที่มีอยู่ในโรงเรียน สำหรับ “มิติล้างแวล้อมและมิตีเศรษฐกิจ” นั้น เธอเชื่อว่าในอนาคตโครงการวิทยาศาสตร์ชั้นนี้อาจสร้างรายได้ให้ชุมชนก็ได้

นายธรรมบุญ ศรีไพโร

นักเรียนชั้น ม.๖ (ปีการศึกษา ๒๕๕๓)

“ผมว่าชมรมจิตอาสาเปิดโอกาสให้ผมได้ดูแลช่วยเหลือคนอื่น ๆ ทำให้โรงเรียนเป็นระเบียบมากขึ้น . . .
อยากให้นักไทยมีระเบียบวินัย มีความรักสามัคคีกัน
ผมเชื่อว่าสิ่งที่ผมทำเป็นตัวอย่างที่ดีให้รุ่นน้อง
น้องๆ เห็นรุ่นพี่ทำงานจิตอาสา ก็อยากทำเหมือนรุ่นพี่
อยากเข้ามาช่วยเหลือในสิ่งดีๆ”

นายธรรมบุญ ศรีไพโร นักเรียนชั้น ม.๖ ที่กล่าวข้างต้นอย่างชัดเจนว่า การพัฒนาของตนเองเกิดจากได้รับโอกาสให้ทำหน้าที่วิทยากรประจำฐานการเรียนรู้จิตอาสา และการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ธรรมบุญบอกว่ากิจวัตรประจำทุกเช้าของเขาคืออาสาสมัครมาช่วยนำแถวน้องๆ ระดับอนุบาลเดินเข้าห้องเรียน

“ผมว่าชมรมจิตอาสาเปิดโอกาสให้ผมได้ดูแลช่วยเหลือคนอื่น ๆ ทำให้โรงเรียนเป็นระเบียบมากขึ้น ถ้าส่วนเล็กๆ มีระเบียบต่อไปก็น่าจะ

ส่งผลให้ภาพรวมของทั้งประเทศมีระเบียบขึ้นได้ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเน้นย้ำเรื่องนี้เช่นกัน อยากให้คนไทยมีระเบียบวินัย มีความรักสามัคคีกัน ผมเชื่อว่าสิ่งที่ผมทำเป็นตัวอย่างที่ดีให้รุ่นน้อง น้องๆ เห็นรุ่นพี่ทำงานจิตอาสา ก็อยากทำเหมือนรุ่นพี่ อยากเข้ามาช่วยเหลือในสิ่งดีๆ ที่สำคัญคือทำให้รุ่นพี่รุ่นน้องได้รู้จักกันคุ้นเคยกันจนเกิดความสามัคคี คิดทำสิ่งที่ดีต่อกัน” ธรรมบุญกล่าวอย่างมุ่งมั่น

ตามความเข้าใจของธรรมบุญ เศรษฐกิจพอเพียงคือการใช้ชีวิตอย่างพอดีในทุกๆ ด้าน เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่ข้อห้าม เช่น ห้ามอยากมี ห้ามอยากได้ และไม่ใช่ว่ามีเงินแล้วอยากได้อะไรก็ต้องได้ แต่ต้องประมาณตนว่าฐานะเราแค่นี้ควรใช้จ่ายตามความเหมาะสม ยกตัวอย่างง่ายๆ เวลาทำอาหาร สมมติวันนี้จะทำต้มหมูใบชะมวง ถ้าเราปลูกผักมีรั้วก็สามารถเก็บใบชะมวงมาทำอาหารได้ ทำแล้วก็แบ่งให้เพื่อนบ้าน พอเพื่อนบ้านทำอาหาร วันข้างหน้าเขาทำอาหารอย่างอื่นมาแบ่งปันกับเรา เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ชีวิตผมเจอเหตุการณ์แบบนี้แทบทุกวัน ละแวกบ้านผมเป็นบ้านสวน การแลกเปลี่ยนอาหารทั้งผักและผลไม้ถือเป็นเรื่องปกติ แต่เมื่อโรงเรียนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ จึงเข้าใจว่าจริงๆ แล้วชีวิตประจำวันของเราเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงอยู่แล้วและนำมาปรับใช้ได้ไม่ยาก เลยนำมาคิดว่าในเมื่อทำอยู่แล้ว ทำไมเราจะนำหลักการเหล่านี้มาปรับใช้ให้ชีวิตเราดีขึ้นไปอีกไม่ได้

“ทุกอย่างเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้เรียนรู้มา เวลากลับบ้านจะพยายามไปบอกพ่อบอกแม่ พ่อแม่ก็รู้สึกว่าการเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ฐานะของครอบครัวดีขึ้น การใช้จ่ายก็มีบัญชีรายรับรายจ่ายที่แน่นอน ประหยัดไปได้มากทีเดียว นอกจากครอบครัวของตัวเองแล้ว เรายังเป็นตัวอย่างให้คนอื่น ๆ ในชุมชนด้วย ซึ่งแนวปฏิบัติเหล่านี้ก็เผยแพร่ไปในชุมชนโดยไม่รู้ตัว เรื่องขยะเราก็เก็บไปเรื่อยๆ ยังไม่ถึงขั้นรีไซเคิล พอคนอื่นเห็นบ้านเราสะอาด เขาก็เก็บบ้าง แล้วบ้านอื่นๆ ก็เก็บตาม เพราะจะปล่อยให้บ้านตัวเองสกปรกอยู่ก็ไม่ได้ บางคนก็ทำไปโดยไม่รู้ตัว เหมือนที่ท่านอธิการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายความ มาอธิบายให้รู้ เราก็มีหลักยึดมีกรอบคิดที่เป็นรูปธรรมเอาไปปฏิบัติได้ง่ายขึ้น”

โรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์) ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๐๕ นับเป็นโรงเรียนแห่งที่ ๒ แห่งคณะภราดาลาซาลและคณะลาซาลซิสเตอร์ในประเทศไทย เป็นโรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต ๑ เปิดสอนในระดับเตรียมอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖ บริหารงานโดยคณะภราดาลาซาลภายใต้มูลนิธิลาซาลที่มีเจตนารมณ์ในการให้การศึกษา เด็ก เยาวชน และผู้ยากไร้ให้ได้รับการศึกษาตามศักยภาพ ปัจจุบันมีภราดาประภาส ศรีเจริญ ดำรงตำแหน่งอธิการโรงเรียน (ผู้อำนวยการ) ร่วมกับคณะครูอีก ๘๖ คน ดูแลนักเรียนทั้งหมด ๑,๔๕๕ คน นักเรียนจบการศึกษาออกไปมีทั้งที่ไปเรียนต่อในสาย อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา

โรงเรียนตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มติดแม่น้ำ มีเนื้อที่ทั้งหมด ๖๓ ไร่ ๒ งาน ๕๓ ตารางวา แบ่งเป็นพื้นที่สนามฟุตบอล ๕ สนาม เพื่อให้ให้นักเรียนได้ออกกำลังกาย และพัฒนาสมองไปพร้อมๆ กัน นอกจากนี้ยังแบ่งพื้นที่เป็นอาคารนักเรียนเตรียมอนุบาล และอนุบาล อาคารนักเรียนระดับประถมศึกษา อาคารนักเรียนระดับมัธยมปลาย อาคารโรงยิมเนเซียม บ้านพักคณะภราดา บ้านพักนักเรียนทุน บ้านพักคนงาน และสวนสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ รวมประมาณ ๑๐ ไร่ นอกจากนี้ยังมีเนื้อที่อีก ๔ ไร่ ที่โรงเรียนใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน